साँफेबगर नगरपालिका

राजस्व सुधार कार्ययोजना

(Revenue Improvement Action Plan)

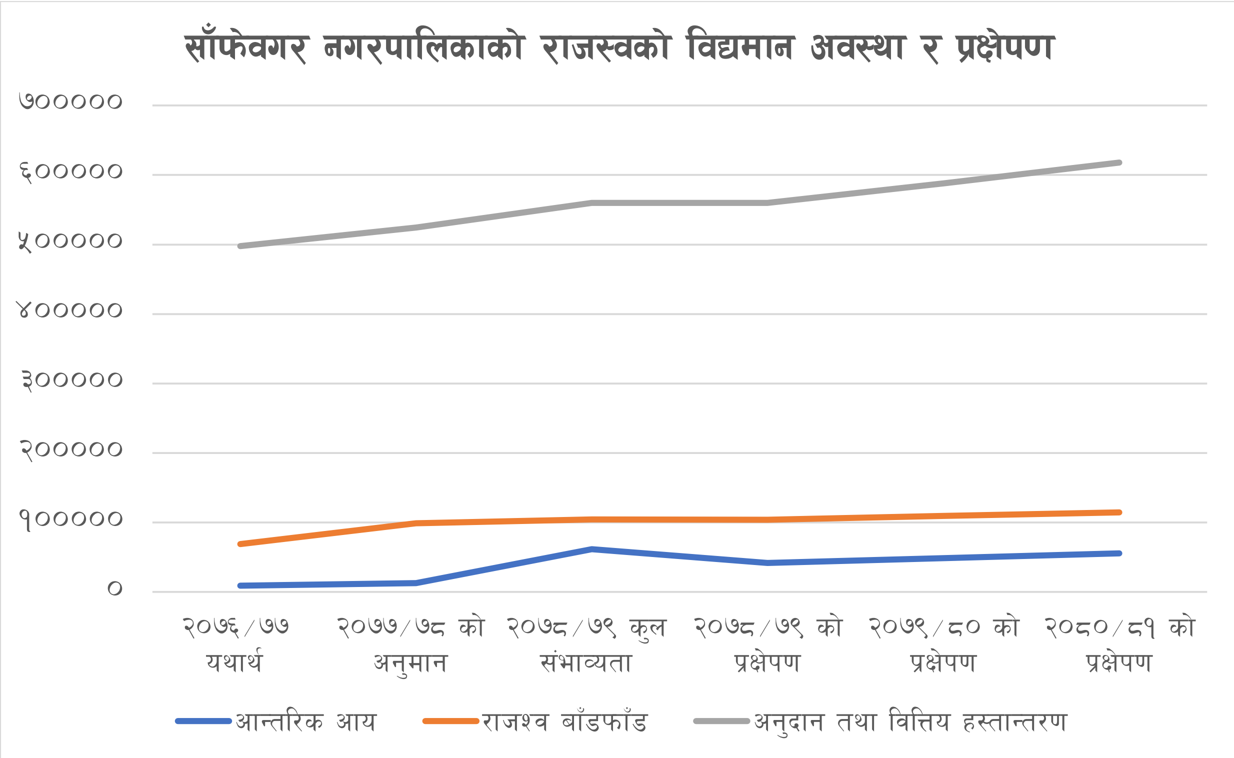

साँफेबगर नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

एयरपोर्ट बजार, सुदुर पश्चिम प्रदेश,
अछाम, नेपाल

२०७७

विषय सुची

परिच्छेद १ .... १

परिचय १

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको तर्जुमाको उद्देश्य २

१.३ राजश्व सुधार कार्ययोजनाको क्षेत्र २

१.४ कार्ययोजना संचालन विधि तथा प्रक्रिया २

१.५ अध्ययनको सीमा ५

परिच्छेद दुई ७

नगरपालिकाको राजस्व परिचालन सम्बन्धी विद्यमान अवस्था ७

२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय ७

२.२ प्राकृतिक सम्पदा तथा स्रोतको अवस्था ९

२.३ प्रमुख पूर्वाधार तथा सुविधाको अवस्था ९

२.४ आर्थिक अवस्था ९

२.५ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नगरपालिकाको नीति तथा कानुन १०

२.६ संगठन तथा राजश्व प्रशासन ११

२.७ नगरपालिकाको सम्पत्ती विवरण १४

२.८ विगतको आय संकलन तथा राजस्व संरचनाको अवस्था १४

परिच्छेद तीन १७

नगरपालिकाको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता १७

३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था १७

३.२ आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना २२

परिच्छेद चार ३७

राजस्व सुधार कार्ययोजना ३७

४.१ राजस्व सुधारका क्षेत्रहरू ३७

४.२ राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान ३७

४.३ राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा ३८

परिच्छेद पाँच ४०

आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण ४०

५.१ कोभिड १९ र बन्दाबन्दीको राजस्व संकलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन ४०

५.२ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण ४१

५.३ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण ४४
५.४ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपणको शारांश.. ४५
परिच्छेद ६ : ४७
कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ४७
६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन.. ४७
६.२ श्रोत व्यवस्थापन.. ४७
६.३ कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मुल्यांकन.. ४७
अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू ४९
अनुसूची २ : तथ्याङ्क र सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फारम.. ५०
अनुसूची ४ : मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुती तथा छलफल कार्यक्रमको उपस्थिति ५५

परिच्छेद १

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मुल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने व्यवस्था गरेको छ (नेपालको संविधान, २०७२ धारा ५६) । साथै संविधानले स्थानीय स्वायत्तता र विकेन्द्रीकरणको आधारमा संघीय शासन प्रणालीमा समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त स्थापित गरेको छ । तीनै तहको सरकारको सामूहिक योगदानबाट राष्ट्रिय विकासको लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल हुने परिकल्पना पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७ - २०८०/८१) ले गरेको छ । यसै सन्दर्भमा संवैधानिक आकांक्षाको परिपूर्ति तथा राष्ट्रिय उद्देश्यको उपलब्धिका लागि स्थानीय सरकारको दक्ष राजस्व प्रणालीले महत्वपुर्ण प्रभाव पार्ने देखिन्छ ।

संवैधानिक अधिकार अन्तर्गत स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय सरकारलाई कार्य जिम्मेवारी तथा स्रोत परिचालन गर्न सक्ने उल्लेख्य अधिकार दिएको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनले स्थानीय सरकारलाई संघ र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने विभिन्न अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँडका अतिरिक्त वित्तीय अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत विभिन्न कर, शुल्क तथा दण्ड जरिवाना जस्ता राजस्व संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ । साथै स्थानीय सरकारले अन्य स्वदेशी संघ/संस्थाबाट अनुदान, वैदेशिक अनुदान वा सहयोग तथा आन्तरिक ऋण परिचालन गर्न सक्ने समेत व्यवस्था रहेको छ ।

स्थानीय सरकारले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रही सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माणको क्षमतालाई बृद्धि गर्न राजस्व परिचालन क्षमतामा पनि सुधार गर्न आवश्यक हुन्छ । स्थानीय सरकारहरुले संवैधानिक अधिकारभित्र रही स्थानीय तहलाई आन्तरिक आय परिचालन गर्न सक्ने उल्लेख्य अधिकार दिएको भएता पनि ती अधिकारलाई ऐनको प्रावधान अनुसार व्यवस्थित तथा न्यायोचित तरिकाले पूर्णरुपमा परिचालन गर्न सकिरहेका छैनन् । जसको मूख्य कारणमा स्थानीय तहको हालको संरचना त्यसका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यविधि, संगठनात्मक व्यवस्था, सूचना तथा तथ्यांकको स्थापना, आयको सम्भाव्यता अध्ययन, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली आदिको स्थापना तथा अभ्यासको कमी हुनु रहेको छ ।

संवैधानिक व्यवस्था अनुसार कानुन बमोजिम बाहेक स्थानीय तहमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लगाउन पाईने छैन । स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा राष्ट्रिय नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसारपसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकुल नहुने गरी कानुन बनाई कर लगाउन सक्नेछ । सोही कानुनी प्रावधान अनुरुप स्थानीय तहहरुले आर्थिक ऐन तर्जुमा गरी राजस्व संकलन गरिरहेका छन् । तर स्थानीय सरकारको राजस्व अधिकार, आर्थिक ऐनले समावेश गर्नुपर्ने प्रावधानहरु तथा आर्थिक ऐन तर्जुमा गर्दा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरुको बारेमा जानकारी तथा ज्ञान, अनुभव र सिर्जनशीलतामा कमी रहेको देखिन्छ । स्थानीय तहले तर्जुमा गरेका आर्थिक ऐनको केही प्रावधानहरु नियम संगत नभएका तथा कैयौ प्रावधानहरु एक आपसमा बाँझिनुका साथै प्रावधानहरुमा पूर्णता समेत नरहेको अवस्था छ ।

उल्लेखित अवस्थालाई मध्यनजर गरि साँफेवगर नगरपालिकाको राजस्व प्रणाली थप व्यवस्थित र सक्षम बनाउनुपर्ने आश्यकता महशुस गरिएको हो । यसै सन्दर्भमा साँफेवगर नगरपालिकको राजस्व सुधारका लागि नगरपालिकाको नेतृत्वमा सहभागितामूलक पद्दति अवलम्बन गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ । नगरपालिकाका प्रतिनिधि, कर्मचारी तथा अन्य सरोकार पक्षहरूलाई राजस्व परिचालनको क्षेत्रमा अभिमुखीकरण, राजस्व प्रशासनसँग सम्बन्धित कर्मचारीका लागि तालिम, आन्तरिक आय सुधारका लागि समस्या तथा अवसरहरूको पहिचान गरी यो कार्ययोजना तयार भएको हो । यस कार्ययोजनाले नगरपालिकाको आय सम्भाव्यताको विश्लेषण गरी नगरपालिकाको आय प्रक्षेपणलाई मार्गदर्शन गर्नुका साथै

राजस्व सुधार कार्ययोजनालाई वार्षिक रुपमा अद्यावधिक गर्नका लागि आवश्यक सैद्धान्तिक, कानुनी तथा व्यवहारिक ज्ञान सीप समेत प्रदान गर्नेछ ।

१.२ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको तर्जुमाको उद्देश्य

नगरपालिकाको प्रभावकारी राजस्व परिचालन लागि क्षमता अभिवृद्धि गरी राजस्व परिचालनको विद्यमान अवस्था, राजस्व परिचालनको संभावना तथा परिचालमा देखिएका समस्याहरू न्यूनीकरण गर्ने कार्यहरू तर्जुमा र सोको आधारमा आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण गर्नु यस कार्ययोजनाको मूल उद्देश्य हो । यस कार्ययोजनाका सहायक उद्देश्य देहायअनुसार रहेका छन्:

- नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको विद्यमान अवस्था विश्लेषण गर्नु,
- आन्तरिक स्रोतको संभावना विश्लेषण गरी स्रोत परिचालनमा देखिएका समस्याहरू न्यूनीकरण गर्ने क्रियाकलापहरूको पहिचान गर्नु,
- आगामी तीन आर्थिक वर्षका लागि आन्तरिक आय तथा अन्य राजस्वको प्रक्षेपण गर्नु र
- आर्थिक ऐनको मस्यौदामा आवश्यक सुझाव प्रदान गर्नु ।

१.३ राजश्व सुधार कार्ययोजनाको क्षेत्र

यस कार्ययोजनाले समेटेका क्षेत्रहरू देहायअनुसार रहेका छन् :

- स्थानीय तहको राजस्वसँवग सान्दर्भिक दस्तावेजहरु (नेपालको संविधान, ऐन, नियमाली, कार्यविधि, नगरपालिकाका विभिन्न दस्तावेजहरु तथा सम्बन्धित प्रकाशनहरु आदी) संकलन तथा अध्ययन गर्ने ।
- नगरपालिकाको आय अधिकार तथा राजस्व सुधार योजना सम्बन्धमा कार्यपालिका तथा राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारी, राजस्व प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरू, सरोकारवालाहरूलाई अभिमुखीकरण तथा क्षमता विकास गर्ने ।
- नगरपालिकाका सम्बन्धित कर्मचारीहरुलाई आवश्यक तथ्याङ्कको संकलन तथा विश्लेषण गरी राजश्व प्रक्षेपण गर्ने तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना पुनरावलोकन गरी अद्यावधिक गर्ने क्षमता विकास गर्न सघाउ पुऱ्याउने ।
- नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनका मुख्य समस्या, चुनौती, आय सम्भावना तथा राजस्व सुधारका क्रियाकलाप पहिचान गर्नका लागि नगरपालिकालाई प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने ।
- नगरपालिकाको विगत तीन वर्षको आन्तरिक आयको अवस्थाको विश्लेषण, राजस्व प्रशासनको नीतिगत र संस्थागत व्यवस्था, विलिङ्ग तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको विश्लेषण, शीर्षकगत रुपमा करका आधार तथा आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरू पहिचान गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना र प्रक्षेपण सहितको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गर्ने ।
- प्रारम्भिक मस्यौदा नगरपालिकाका मुख्य सरोकार पक्षहरुसँग प्रस्तुत गरी आवश्यक सल्लाह सुझाव संकलन गर्ने तथा आवश्यक परिमार्जन गर्ने ।
- नगरपालिकाको विद्यमान आर्थिक ऐन पुनरावलोकन गरी आवश्यक सुधारका लागि सुझाव उपलब्ध गराउने ।
- राजस्व सुधार कार्ययोजनाको दस्तावेजलाई अन्तिम रुप प्रदान गर्ने ।

१.४ कार्ययोजना संचालन विधि तथा प्रक्रिया

नगरपालिकको राजस्व सुधार कार्ययोजना देहायबमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गरी तर्जुमा गरिएको छ :

१.४.१ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन

कार्ययोजना तर्जुमा कार्यको प्रथम चरणमा परामर्शदाता समुहबाट विभिन्न स्रोतहरूबाट सन्दर्भ सामाग्रीहरू संकलन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएको मूख्य सामाग्रीहरू **अनुसूची १** मा दिईएको छ ।

१.४.२ तथ्यांक/सूचना संकलन फारम तथा सूची विकास

सन्दर्भ सामाग्रीको अध्ययन तथा विश्लेषण पश्चात तथ्यांक तथा सूचना संकलनका लागि आवश्यक फारमहरूको विकास गरिएको थियो । नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्यक्रमको सन्दर्भमा तथ्यांक संकलनको लागि प्रयोग गरिएको फारम **अनुसूची २** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.३ अभिमुखीकरण तथा तालिम सामाग्री तयारी

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र सुशासनका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम - जि.आई.जेड. संगको समन्वयमा स्थानीय सरकारीको राजस्व सुधार योजना तर्जुमा प्रक्रिया सम्बन्धमा नगरपालिकाको पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिबृद्धिका अभिमुखीकरण तथा तालिम सामाग्री तयारी गरियो । अभिमुखीकरण तथ क्षमता विकास सामाग्रीमा देहाय अनुसारको विषयवस्तु समावेश गरिएको थियो ।

क. पदाधिकारीको लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम

- अभिमुखिकरण कार्यक्रमको आवश्यकता र महत्व,
- राजस्व सुधार कार्ययोजनाको उद्देश्य र कार्यतालिका,
- स्थानीय तहको राजस्व अधिकार,
- राजस्व परिचालन सम्बन्धी अनुभव आदान प्रदान,
- राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया र कार्यतालिका

ख. कर्मचारीहरूको लागि तालिम कार्यक्रम

- राजस्व सुधार योजनामा समावेश हुने विषयवस्तुहरू,
- स्थानीय स्थानीय तहको राजस्व अधिकार र राजस्वका स्रोतहरू,
- राजस्व परिचालनको विद्यमान अवस्था,
- आन्तरिक आयको शीर्षकगत कूल संभाव्यता अध्ययन तथा विश्लेषण,
- राजस्व सुधार कार्ययोजनाका क्षेत्र तथा कार्यक्रम
- राजस्व प्रक्षेपण विधि तथा ढाँचा
- राजस्व शीर्षकको वर्गीकरण र व्याख्या
- राजस्व सुधार कार्ययोजना विषयवस्तुको प्रयोगात्मक अभ्यास

१.४.४ पदाधिकारी तथा कर्मचारी अभिमुखीकरण कार्यक्रम

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यमा नगरपालिकाको प्रमुख प्रदाधिकारी तथा कर्मचारीको क्षमता अभिबृद्धि गर्न सुशासनका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम - जि.आई.जेड. को सहयोगमा मिति २०७७ साल आश्विन १ गते एक दिवसीय भर्चुअल माध्यमबाट अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरियो । कार्यक्रममा यस नगरपालिका प्रमुख, उपप्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र राजस्व शाखाका प्रमुखको सहभागिता रहेको थियो । अभिमुखीकरण कार्यक्रमको उद्देश्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

- राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको आवश्यकता र प्रक्रिया,

- स्थानीय तहको राजस्व अधिकार, परिमार्जित व्यवस्था र हालको अभ्यास,
- स्थानीय तहको राजस्व परिचालनमा नगरपालिकाले भोगेका मुख्य मुद्धा र अनुभव ।

१.४.५ स्थानीय तहको राजस्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रियामा सहजीकरण गर्न राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीको क्षमता विकास तथा व्यवहारिक अभ्यासका लागि सुशासनका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम जि.आई.जेड.को समन्वयमा भर्चुअल माध्यमबाट मिति २०७७ साल कार्तिक २० देखि २७ गते सम्म ८ दिवसीय अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरियो । उक्त तालिममा नगरपालिकाका राजश्व उपशाखा प्रमुख मुक्तिनाथ जोशी र लक्ष्मी ढुङ्गानाको सहभागिता रहेको थियो । तालिम कार्यक्रम ४ दिन राजस्व सुधार कार्ययोजना दस्तावेजका विषयवस्तु सम्बन्धतामा सैद्धान्तिक प्रस्तुति तथा छलफल र ४ दिन उक्त विषयमा लेखन अभ्यास गरिएको थियो । तालिम कार्यक्रमको उद्देश्य, विषयवस्तु तथा कार्यतालिका **अनुसूची ३** मा प्रस्तुत गरिएकोछ ।

१.४.६ प्रारम्भिक दस्तावेज तयारी र तथ्यांक/सूचना संकलन

नगरपालिकाको राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुका लागि संचालित तालिम कार्यक्रमको दौरान राजस्व परिचालनको विद्यमान अवस्था, उपलब्ध सूचनाको आधारमा राजस्वको शीर्षकगत संभाव्यता विश्लेषण, राजस्व परिचालन देखिएका समस्या र सोको समाधानका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु र राजस्व प्रक्षेपणको प्रारम्भिक दस्तावेज तयार गरियो । यस प्रकार तयार प्रारम्भिक दस्तावेजमा नपुग सूचना संकलन गर्न सम्बन्धित कर्मचारी र परामर्शदाताद्धारा नगरपालिकाको वेवसाईट, आर्थिक ऐन, आर्थिक विवरण र अन्य दस्तावेज र श्रोतबाट थप तथ्याङ्क संकलन गरियो । यसैगरी प्रत्यक्ष रुपमा कार्यपालिका कार्यालयका सम्बन्धित शाखाका कर्मचारी, वडा कार्यालय र सम्बन्धित सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिसँग राय परामर्श र स्थलगत अवलोकन समेत गरी तथ्याङ्क संकलन तथा अन्य श्रोतबाट उपलब्ध तथ्याङ्क रुजु समेत गरियो । यस प्रक्रियामा देहायमा उल्लिखित क्षेत्रगत तथ्यांक एवं सूचनाहरू संकलन गरिएको थियो :

- राजस्व परिचालनको नीतिगत, कानूनी र प्रशासनिक व्यवस्था सम्बन्धी विवरण,
- विगत आर्थिक वर्षहरुको यथार्थ आय विवरण,
- चालु आर्थिक वर्षको अनुमानीत आय विवरण तथा आर्थिक ऐन,
- आन्तरिक आय संकलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण,
- कर तथा गैर कर क्षेत्रहरुको शीर्षकगत दायरा, दर तथा कूल संकलनको संभावना,
- आन्तरिक आय संकलनको संभावित नयाँ क्षेत्रहरू सम्बन्धी तथ्यांक तथा सूचना ।

१.४.७ वडा कार्यालयको स्थलगत अध्ययन तथा अवलोकन

वडा कार्यालयको राजस्व प्रशासनको अवस्था सम्बन्धी जानकारी हासिल गर्ने तथा आवश्यक तथ्यांक संकलन गर्न स्थलगत अध्ययन तथा अवलोकन प्रक्रियामा एक दिन परामर्शदाताका तर्फबाट विषय विज्ञ र नगरपालिकाका राजस्व उपशाखा प्रमुख सहितको टोलीले वडा नम्बर ३ को कार्यालयमा प्रत्यक्ष उपस्थित भई अध्ययन अवलोकन गरिएको थियो । उक्त अध्ययन तथा अवलोकनको क्रममा वडा समितिका पदाधिकारी, वडा कार्यालयका सचिव लगायत तथा अन्य कर्मचारीहरू आवश्यक सूचना संकलन गरिएको थियो । अध्ययन अवलोकनमा देहायमा उल्लिखित पक्षहरूमा छलफल तथा आवश्यक सूचना तथा जानकारीहरू संकलन गरिएको थियो :

- वडा कार्यालयको भौतिक अवस्था,
- वडा कार्यालयमा भएको राजस्व प्रशासनको व्यवस्था र भोगिएका समस्याहरू

- करदाताहरूको व्यवहार र गुनासो,
- कर असुली र विलिङ प्रणाली आदि ।

१.४.८ मस्यौदा दस्तावेज तयारी

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी तालिममा सहभागि कर्मचारीहरुले तालिमबाट प्राप्त गरेको ज्ञान सीपका आधारमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा दस्तावेज तयार गरेका थिए । उक्त दस्तावेजमा छुट भएका विषयहरु तथा अपुग भएका सूचनाहरु संकलन, विश्लेष र समावेश गरी नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा तयार गरियो ।

१.४.९ मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल

नगरपालिका तथा सुशासनका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम - जि.आई.जेड.को समन्वय, सहयोग र सहजीकरणमा २०७७ माघ ६ गते एक दिवसीय मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल कार्यक्रमको आयोजना गरियो । कार्यक्रममा नगरपालिकाको राजस्व अधिकार र परिचालनको विद्यमान अवस्था, आन्तरिक राजस्वका शीर्षकगत कूल संभावना, राजस्व परिचालन तथा सुधारको लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू र सोको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपण सम्बन्धी विवरणको मस्यौदा प्रस्तुत गरी सो सम्बन्धमा उपस्थित पदाधिकारी, कर्मचारी र सरोकारवाला तथा सुझाव प्राप्त गरियो । उक्त कार्यक्रममा कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरु, राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारी, कर्मचारी र सरोकारवाला समेत गरी ३७ जनाको सहभागिता रहेको थियो सहभागिहरुको नामावली **अनुसूची** ४ मा संलग्न गरिएको छ ।

१.४.१० राजस्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी

मस्यौदा प्रस्तुत तथा छलफल कार्यक्रम समेत नगरपालिका, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र सुशासनका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम जि.आई.जेड.बाट मस्यौदा प्रतिवेदन उपर प्राप्त सुझावहरू समावेश गरी राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम दस्तावेज तयार गरिएको छ ।

१.५ अध्ययनको सीमा

नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजनाको क्षेत्र व्यापक रहेको भएता पनि कोभिड १९ को विश्वव्यापी महाव्याधिको अवस्था, प्रर्याप्त सूचनाको कमी, सीमित समयका कारण यस अध्ययनका सीमाहरू देहाय अनुसारका रहेका छन् :

- अध्ययन तथा विश्लेषण कार्य प्रमुख रुपमा कार्यालयको अभिलेख, दस्तावेज प्रतिवेदन तथा द्वितीय स्रोतहरूबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूलाई आधार लिइएको छ । यसका अतिरिक्त नगरपालिकाका सम्बन्धित निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारी तथा अन्य सरोकारपक्षसँग भएको छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरू समावेश गरिएको छ ।
- नगरपालिकाको आन्तरिक आय तथा स्रोत परिचालन सम्बन्धी अध्ययनको लागि उपलब्ध गराइएको फाराम अनुसार प्राप्त तथ्याङ्कहरू विभिन्न कार्यालयहरूको अभिलेख तथा आंशिक स्थलगत अध्ययनवाट संकलन गरिएको छ । तथ्यांक संकलनको लागि विस्तृत स्थलगत सर्भेक्षण कार्य भएको छैन ।
- नगरपालिकाको जनसंख्या तथा आर्थिक गतिविधिमा हुने वृद्धि, नगरपालिकाको सेवामा हुने वृद्धि र नागरीक सन्तुष्टिमा हुने वृद्धि आदि पक्षहरूले भविष्यको राजस्व संकलनमा असर गर्ने भएता पनि यी तथ्यांकहरू उपलब्ध नभएकोले आय प्रक्षेपणमा आधार लिन सकिएको छैन ।

- कोभिड १९ को विश्वव्यापी महाव्याधि र बन्दाबन्दीको कारण नगरपालिकाका प्रमुख पदाधिकरी तथा कर्मचारीहरुका लागि अभिमुखिकरण कार्यक्रम तथा राजस्व प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरुको लागि तालिम कार्यक्रम भरच्यूल विधिबाट संचालन गरिएको हो ।

परिच्छेद दुई

नगरपालिकाको राजस्व परिचालन सम्बन्धी विद्यमान अवस्था

नगरपालिकाको राजस्व परिचालनसंग सम्वन्धित आन्तरिक तथा वाह्य पक्षहरूलाई यस परिच्छेद अन्तर्गत विश्लेषण गरिएको छ । विशेषत: नगरपालिकाको परिचय, आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था र हालका मुख्य मुद्दाहरूलाई छोटकरीमा व्याख्या गरिएको छ । यसले नगरपालिकाको आय संकलनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१.१ भौगोलिक अवस्थिति

साँफेबगर नगरपालिका सुदूरपश्चिम प्रदेश अर्न्तगत अछाम जिल्लाको उत्तर पश्चिम भागमा अवस्थित रहेको छ । समुन्द्रसतहबाट करिव ५५० मिटरदेखि ३३०० मिटर उचाईमा अवस्थित रहेको यस क्षेत्र भौगोगिक अवस्थितिका हिसाबले २९ डिग्री ५ मिनेट ४० सेकेण्ड उत्तरदेखि २९ डिग्री १६ मिनेट ४१ सेकेण्ड उत्तरी अक्षांश र ८१ डिग्री ५३ मिनेट ४० सेकेण्ड पूर्वदेखि ८२ डिग्री ३ मिनेट ५१ सेकेण्ड पूर्वी देशान्तरमा फैलिएको छ । यस नगरपालिका अछाम जिल्लाको जिल्ला सदरमुकाम मंगलसेनदेखि करीब ३७ किमीको दूरीमा उत्तर पश्चिम भागमा रहेको छ । नगरपालिकाको पूर्वमा बान्निगढी जयगढ गाउँपालिका तथा मेल्लेख गाउँपालिका, पश्चिममा चौरपाटी गाउँपालिका तथा खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज, दक्षिणमा मंगलसेन नगरपालिका र उत्तरमा बाजुरा जिल्लासँग सिमाना जोडिएको छ ।

२.१.२ राजनीतिक अवस्थिति

साँफेबगर नगरपालिका २०७१ बैशाख २५ गते साविकका बैजनाथ, जाल्पादेवी, सिद्देश्वर, मष्ठामाण्डौ, नवाठाना, भागेश्वर, रिडिकोट, र चण्डिका गाविस समावेश गरी गठन भएकोमा स्थानीय तह पुनर्संरचनाका क्रममा वि.सं. २०७३ साल फागुन २३ गते साविक बुढाकोट, घुघुरकोट, देविथान, खप्तड, बाब्ला र पातलकोट गाविस मिलाएर पुनर्गठन भएको हो । कुल १४ वटा वडाहरू रहेका नगरपालिकाको केन्द्र साविक नगरपालिकाको कार्यालय रहेको साँफेबगर बजारमा रहेको छ । प्रतिनिधि सभा निर्वाचन प्रयोजनका लागि जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्र नं. १ र प्रदेश सभा निर्वाचन प्रयोजनका लागि

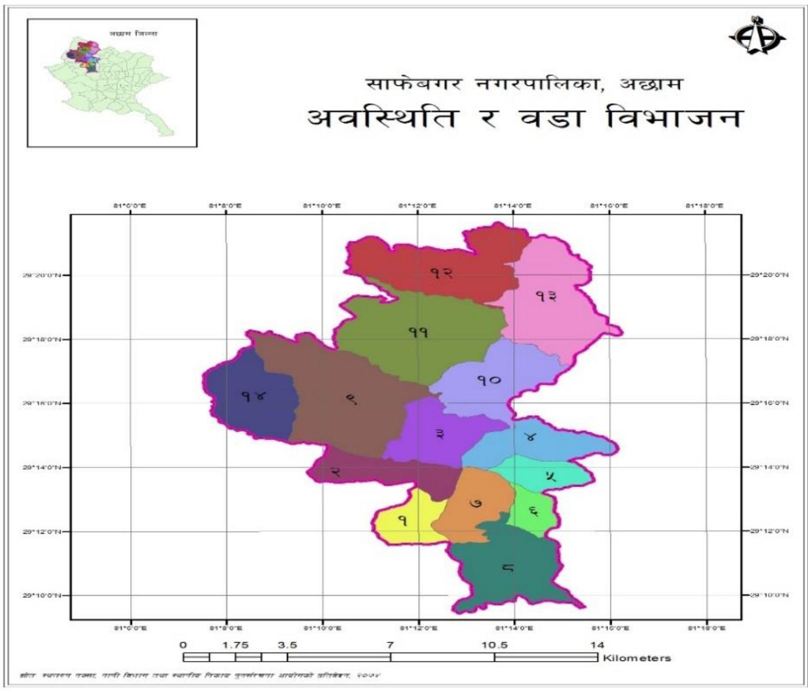

तय गरिएको प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र क अन्तरगत पर्दछ । यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल १६६.७३ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ ।

२.१.३ ऐतिहासिक चिनारी र नामाकरण

साँफेबगर नगरपालिकाको नामकरणको सन्दर्भमा स्थानीय जानकार व्यक्तिका अनुसार धेरै वर्ष पहिले हालका साँफेबगर क्षेत्रमा बाघले आतंक मच्चाएको अवस्था थियो । स्थानीयवासीले उक्त बाघलाई मार्ने अनेक प्रयास गरे पनि सफल हुन सकेनन् । थापेको पासोबाट पनि बाघ उम्किन थाल्यो तर बाघ पक्रनको लागि नयाँ जुक्ति निकालियो । जसअनुसार बाघको आकारको अनुमान गरेर नापको आधारमा साँफेको विभिन्न ३/४ ठाउँमा पासो थापियो पासोमा बाघ पार्न सफलता मिल्यो । अछामी भाषामा नाप्नुलाई साप्नु र पासोलाई बगार भन्ने गरिन्छ । सापेर (नापेर) थापेको बगार (पासो) मा बाघ परेको हुँदा उक्त स्थानलाई सापे बगार भन्न थालियो । कालन्तरमा अपभ्रंश भई साँफेबगर हुन गएको भन्ने बुझाई रहेको छ । हालसम्म पनि स्थानीयवासी साँफे नभनेर साप्या भन्ने गर्दछन् ।

२.१.४ भू-बनौट तथा भू-उपयोग

मध्य पहाडी क्षेत्रमा अवस्थित यस नगरपालिकाको नदी तटिय क्षेत्र समथर, माथिल्लो क्षेत्र आंशिक रुपमा भिरालो रहेको छ । भू-उपयोगको अवस्था हेर्दा नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल १६६.७३ बर्ग कि.मि. मध्ये खेती गरिएको क्षेत्र ६९.६२ बर्ग कि.मि. (४१.९९ प्रतिशत), वन तथा चरन क्षेत्र ६१.३२ बर्ग कि.मि. (३६.९८ प्रतिशत), झाडी बुट्यान २४.७६ बर्ग कि.मि.(१४.९३ प्रतिशत), घाँसे भुमि ४.७७ बर्ग कि.मि (२.८८ प्रतिशत), बलौटे जमिन ४.२९ कि.मि.(२.५९ प्रतिशत) र भीर तथा चट्टानी भू-भाग ०.०२ बर्ग कि.मि. (०.०१ प्रतिशत) रहेको छ । यससम्बन्धी विवरण देहायको नक्शा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१.५ जनसंख्या तथा घरपरिवार संख्या

वस्तुस्थिति विवरण २०७४ अनुसार नगरपालिकाको कुल जनसंख्या ३८३४१ तथा घरपरिवार संख्या ६६४७ रहेको छ छ । कुल जनसंख्याको महिलाको जनसंख्या १८४६७ र पुरुषको जनसंख्या १९८७४ रहेको छ । जसअनुसार हालको औसत घरपरिवारको आकार ५.८१ र लैंगिक अनुपात १०७.४ रहेको छ । जनसंख्याको अवस्थालाई वडागत रुपमा देहायको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १ : जनसंख्या वितरणको अवस्था

वडा नं	घरपरिवार सर्भेक्षण २०७४ अनुसार					
	घरपरिवार	जनसंख्या			औसत घरपरिवारको आकार	लैंगिक अनुपात
		जम्मा	पुरुष	महिला		
१	३१२	१६०१	८२९	७७२	५.१३	१०७.३८
२	५७९	२५२९	१२७५	१२५४	४.३७	१०१.६७
३	८२६	४८१०	२५३८	२२७२	५.८२	१११.७१
४	६३०	३७७३	१९५३	१८२०	५.९९	१०७.३१
५	३४१	२४३०	१२८४	११४६	७.१३	११२.०४
६	२१२	१३१९	६६८	६५१	६.२२	१०२.६१
७	४७१	२०१६	१०१७	९९९	४.२८	१०१.८
८	४३८	२४३८	१२९०	११४८	५.५७	११२.३७
९	४८२	३१९५	१६४४	१५५१	६.६३	१०६.००
१०	६३४	३८८७	२०५२	१८३५	६.१३	१११.८३
११	३७३	२३८५	१२७८	११०७	६.३९	११५.४५
१२	२८४	१७५६	९१८	८३८	६.१८	१०९.५५
१३	५९८	३६१४	१८१६	१७९८	६.०४	१०१
१४	४६७	२५८८	१३१२	१२७६	५.५४	१०२.८२
जम्मा	**६६४७**	**३८३४१**	**१९८७४**	**१८४६७**	**५.८१**	**१०७.४**

स्रोत: नगर वस्तुस्थिति विवरण, २०७४

२.२ प्राकृतिक सम्पदा तथा स्रोतको अवस्था

नगरपालिका क्षेत्रभित्र भएर बहने एक दर्जनभन्दा बढी बाह्रै महिना बहने साना ठूला नदी तथा खोलाहरू रहेका छन् । नदी तथा खोलाहरूमा बुढीगंगा नदी, आरद्वाली (तालरवा) गाड, जिजाडी गाड, प्रभाली (सैनी) गाड, छिप्या खोला लगायत सीमानामा बहने कैलाश खोला, लुंग्रेयाली गाड, इकडी गाड र विम्कोटी खोला रहेका छन् ।

नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल १६६.७३ बर्ग कि.मि. मध्ये वन क्षेत्र ६१.३२ बर्ग कि.मि. (३६.९८ प्रतिशत) तथा झाडी बुट्यान २४.७६ बर्ग कि.मि.(१४.९३ प्रतिशत) रहेको छ । जसमध्ये सामुदायिक वनले ढाकेको क्षेत्रफल २७१३ हेक्टर र कबुलियती वनले ढाकेको क्षेत्रफल ३४३.२ हेक्टरे देखिन्छ । जसअनुसार सामुदायिक वन संख्या ६४ वटा र कबुलियती वनको संख्या ६० रहेको छ । वनक्षेत्रबाट प्रत्यक्ष लाभान्वित घरपरिवार संख्या ७६१२ रहेको छ ।

यस नगरपालिकामा खनिज तथा खानी उपलब्धता र उत्पादनको स्थिति हेर्दा रुपमा यस नगरपालिका क्षेत्रभित्रका १४ स्थानहरूबाट विशेष गरी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, अभ्रख र स्लेट उपलब्ध हुने देखिन्छ ।

यस नगरपालिकाकोमा पर्ने खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रमा थुप्रै ताल तलैया, विभिन्न धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र र सिमसार क्षेत्र प्रमुख दृष्यावलोकन क्षेत्र रहेका छन् । धार्मिक तथा प्राकृतिक दृष्टिले पर्यटकीय महत्व रहेका ५९ स्थलहरू यस नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका छन् । नगर क्षेत्रभित्र पर्ने खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज जस्तो प्राकृतिक सौन्दर्यले भरिपूर्ण क्षेत्र हुनुका साथै बैधनाथ, जिमराडी आदि धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्रले थप सुन्दरता प्रदान गरेको छ ।

२.३ प्रमुख पूर्वाधार तथा सुविधाको अवस्था

यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र कुल १८५.३ कि.मि. लम्बाई रहेका सडकहरू निर्माण भएका छन् । जसमध्ये १८ कि.मि कालोपत्रै सडक, ४ कि.मि ग्राभेल, १६३.५ कच्ची सडक रहेका छन् । साँफेबगर नगरपालिकाको १२ वटा वडामा कच्ची सडक निर्माण भई जीप, ट्रयाक्टर लगायतका सवारीका साधनहरू सञ्चालनमा आएका छन् । यसैगरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका विभिन्न खोलानालाहरूमा ५ पक्की र ३० झोलुंगेहरू रहेका छन् ।

नगरपालिकाको ४ स्थानहरूमा कुल ४६.३ किलोवाट क्षमताका ४ वटा जलविद्युत आयोजना सञ्चालनमा रहेका छन् भने बुढीगंगा जलविद्युत आयोजना निर्माणधिन अवस्थामा रहेको छ । र

नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका कुल ६६४७ घरपरिवारमध्ये सबैभन्दा उच्च ४६४६ वा ६९.९० प्रतिशत घरपरिवारले सार्वजनिक धाराको पानी उपयोग गर्दछन् भने घरमै पाइप धारा हुने घरपरिवार संख्या ५.२८ रहेको छ ।

२.४ आर्थिक अवस्था

व्यापार र व्यवसायको संख्या हेर्दा यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र ७०९ वटा व्यवसायहरू संचालनमा रहेका छन्, जसबाट करिब ४५ करोड ३९ लाख १६ हजार वार्षिक कारोबार हुने गरेको देखिन्छ । व्यवसायहरूमध्ये सबैभन्दा उच्च संख्यामा २२१ वटा चिया, खाजा वा नास्ता पसलहरू सञ्चालन रहेका छन् भने फेन्सी पसल संख्या ६५, औषधी पसल १९, किराना पसल १४७, मासुपसल २७ रहेको छ ।

यस नगर क्षेत्रभित्र एउटा वाणिज्य बैंक, ३ वटा विकास बैंक, ५ वटा लघुवित्त संस्था र ६ वटा सहकारी संस्थाहरू रहेका छन् । यस्ता संस्थाहरूबाट वार्षिक कारोवार करिब ११ करोड, ३२ लाख र लगानी ५ करोड ७७ लाख हुने गरेको छ । यस क्षेत्रमा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूलाई लक्षित गरी आवासीय सुविधा

रहेका १९ वटा होटल तथा एउटा होमस्टे व्यवसायीक रुपमा सञ्चालनमा रहेका छन् । होटल र होमस्टेको कुल कोठा संख्या १३४ र बेड संख्या २०६ रहेको छ ।

नगर क्षेत्रमा औद्योगिक क्षेत्रका रुपमा कुनै पनि स्थान रहेको छैन । हाल २ उद्योग संचालनमा रहेको देखिन्छ । जसमध्ये वडा नं.४ मा १ र वडा नं. ६ मा १ वटा उद्योग रहेको छ । नगरपालिकाभित्र कुल ६ वटा संस्थागत विद्यालय रहेका छन् । जसमध्ये २ वटा माध्यमिक तथा ४ वटा आधारभुत विद्यालय रहेको देखिन्छ ।

नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका घरहरूलाई छानाको प्रकारका आधारमा हेर्दा सबैभन्दा उच्च संख्यामा टायल र ढुङ्गाको छानो भएको घरमा बस्ने ६२.१२ प्रतिशत रहेका छन् । सबैभन्दा न्यून संख्यामा काठको खम्बा भएको घरमा बस्ने १९ घरपरिवार तथा च्यादर/जस्तापाताको छानो भएको घरमा बस्ने ६७३ घरपरिवार रहेका छन् ।

२.५ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नगरपालिकाको नीति तथा कानुन

२.५.१ विद्यमान कानुनी व्यवस्था (ऐन, नियमावली तथा कार्यविधि)

साँफेबगर नगरपालिकले राजस्व संकलनलाई कानुन सम्मत, न्यायोजित तथा व्यवस्थित गर्ने हेतुले राजस्व परिचालनसंग सम्बन्धित निम्न ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिहरू निर्माण गरि कार्यान्वयन गरेको छ :

- आर्थिक ऐन, २०७४
- विनियोजन ऐन २०७६
- सहकारी ऐन, २०७४
- व्यवसायी कर कार्यविधि २०७४
- घर वहाल व्यवस्थापन कार्यविधि २०७७
- सार्वजनिक खरिद नियमावली २०७७
- नगरपालिका व्यवसाय कर कार्यविधि, २०७७
- घरवहाल कर व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७
- एफ.एम. रेडियो संचालन तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७५
- घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत पत्र सम्बन्धी कार्यविधि, २०७४
- नगरपालिकाको आन्तरिक आय संकलन (ठेक्का बन्दोवस्त) सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५

२.५.२ विद्यमान नीतिगत व्यवस्था

नगरपालिकाको प्रभावकारी राजस्व परिचालनका लागि कार्यपालिकाबाट नगर उप-प्रमुखको संयोजकत्वमा देहायअनुसार ६ सदस्यीय राजस्व परामर्श समिति गठन गरेको छ । राजस्व परामर्श समितिले विभिन्न छलफल तथा बैठकहरू सम्पन्न गरी चालु आ.व.का लागि राजस्वका दररेटहरू तथा राजस्व सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाहरू प्रस्ताव गरी कार्यपालिका मार्फत नगर सभा समक्ष पेस गरेको थियो । उक्त प्रस्तावित दररेट तथा अन्य व्यवस्थाहरूका आधारमा २०७६ असार १० गते सम्पन्न भएको नगरसभाले आ.व.२०७७/७८ का लागि आर्थिक ऐनका साथै नीति तथा कार्यक्रम पारित गरेको हो ।

यस नगरपालिकाले राजस्व परिचालन सम्बन्धी बैग्ले नीति तय गरेको नभएता पनि चालु आ.व.२०७६।७७ का लागि प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमा आर्थिक विकास क्षेत्र अन्तर्गत् रहने गरि राजस्व सम्बन्धी देहायका नीति अवलम्बन गरेको छः

- नगरपालिकामा सबैभन्दा बढी कर तिर्ने उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गर्ने नीति लिइने छ ।
- कर वृद्धि गर्नुभन्दा करको दायरा बढाउने नीति लिएर सबै व्यवसायीलाई करको दायरामा ल्याइनेछ ।
- प्रशानलाई प्रभावकारी बनाउन कर्मचारीलाई बदलिंदो परिस्थिति अनुसार ज्ञान, सीप बढाउन तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- वडाको राजश्व क्षमता तथा कार्यसम्पादनको आधारमा त्यहाँ कार्यरत कर्मचारीको सेवा सुविधा थप गरिनेछ ।
- वडा तहको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइने छ ।

२.६ संगठन तथा राजश्व प्रशासन

२.६.१ संगठन संरचना (महाशाखा, शाखा, उपशाखा र इकाई)

नगरपालिकाको विद्यमान संगठन संरचना अनुसार राजस्व प्रशासनकोलागि प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा अन्तर्गत राजस्व उप-शाखाको स्थापना गरिएको छ । यस उप शाखामा २ जना कर्मचारीहरू कार्यरत छन ।

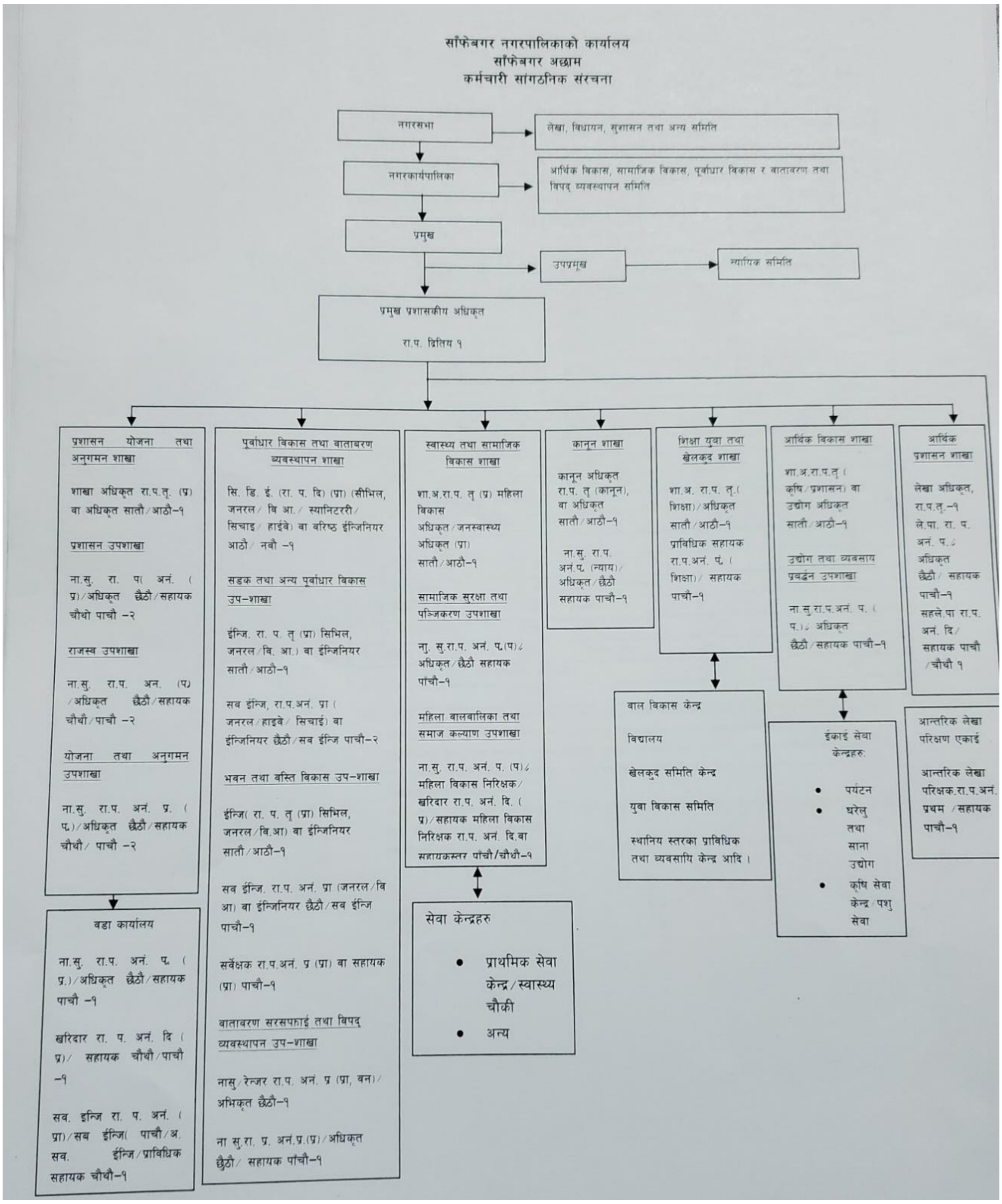

२.६.२ राजस्व प्रशासन संग सम्बन्धित मानव संशाधन/कर्मचारी

यस नगरपालिकाकाको राजस्व परिचालनको लागि नीतिगत सुझाव तथा अनुगमनका लागि उपप्रमुखको संयोजकत्वमा निजी क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने उद्योग तथा वाणिज्यसंग सम्वन्धित संस्थाहरूको प्रतिनिधिहरू समेत रहेको ७ सदस्यीय राजस्व परामर्श समितिको गठन भै कार्यरत रहेको छ ।

तालिका २ : राजस्व परामर्श समितिको विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	समिति/जिम्मेवारी
१	बिर्मला बूढ्थापा	नगर उपप्रमुख	संयोजक
२	सुरत भुल	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
३	जयन्ती वोगटी	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य

क्र.सं.	नाम	पद	समिति/जिम्मेवारी
४	महेन्द्र कडायत	उद्योग वाणिज्य संघ प्रतिनिधी	सदस्य
५	भिम बहादुर रावल	घरेलु महा संघ अध्यक्ष(नगर)	सदस्य
६	श्री धनेन्द्र भुजेल	नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
७	श्री लक्ष्मी ढुङ्गाना	राजश्व शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव
आमन्त्रित सदस्य			
१	झंकर बहादुर कुँवर	साँफे एयरपोर्ट बजार व्यवस्थापन समिति	सदस्य
२	नृप बहादुर कुँवर	बयलपाटा बजार व्यवस्थापन समिति	सदस्य

२.६.४ राजस्व प्रशासन तथा परिचालनको व्यवस्था

यस नगरपालिकाको राजश्व प्रशासनको लागि राजश्व उपशाखा गठन गरिएको छ । राजश्व संकलनकालागि पारदर्शी एवं प्रविधि मैत्री बनाउन सफ्टवेयर जडान गरिएको छ । वडा कार्यालयहरूबाट मूलतः सम्पत्ती कर, मालपोत कर, व्यवसाय कर, घर वहालकर, व्यक्तिगत घटना दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर, सिफारिस दस्तुर संकलन गर्ने गरिएको छ भने नगरपालिकाको राजश्व उप शाखाबाट घ वर्गको इजाजत पत्र, नक्सापास दस्तुर संकलन कार्य भइरहेको छ । वडा कार्यालयहरूबाट संकलित रकम साप्ताहिक रुपमा बैंक दाखिला गर्ने र मासिक रुपमा नगरपालिकामा भौचर बुझाउने गरिएको छ । हाल वडा नम्बर १ देखि ८ सम्म घर र घरले चर्चेको जग्गा समेत सबै जग्गामा सम्पत्ती कर संकलन गरिएको छ भने वडा नम्बर ९ देखि १४ सम्म मालपोत मात्र संकलन गर्ने गरिएको छ ।

राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

उक्त उपशाखामा अधिकृत छैटौं स्तरको १ जना र सहायक चौथो(प्र/सा.प्र) १ गरी २ जनाको दरबन्दी स्वीकृत गरीएता पनि अधिकृत छैटौ र १ जना र २ जना का.स. ले यो उपशाखामा कार्यरत रहेका छन ।

कार्यकक्ष तथा कार्य स्थलको प्रर्याप्तता

राजश्व उप शाखालाई अलग्गै कोठाको व्यवस्था गरिएको छ । राजश्व उपशाखा तथा १४ वटा वडाहरूको कार्यालयमा राजश्व संकलनकालागि १ कम्प्युटर, १ प्रिन्टरको व्यवस्था गरिएको छ । राजश्व उप शाखामा सफ्टवेयर जडान गरिएको छ ।

राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र सोको प्रयोग

राजश्व संकलनको लागि सांग्रिला कम्पनीले निर्माण गरेको सफ्टवेयर प्रयोग गरिएको छ। यस सफ्टवेयरमा आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरिएका करका दरहरू प्रविष्ट गरिएका छन । सबै सेवाग्राहीको विवरण यस सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गरिएको छ।

कप्यूटर विलिङ्ग प्रणालीको प्रयोग

आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरिएका विभिन्न विषयका कर तथा गैर करका दरहरू सफ्टवेयरमा सेट गरिएको छ । वडा नं १ देखि ८ सम्म एकिकृत सम्पत्ति कर संकलन सफ्टवेयरका माध्यमबाट हुने गरेको छ । ती वडाहरूमा कम्प्युटरबाट बिल काटिने गरेको छ ।

नगद संकलन र वैक दाखिला र अभिलेख व्यवस्थापन

राजश्व संकलनको लागि १४ वटै वडा तथा नगरकार्यपालिकाको कार्यालयबाट संकलन गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । वडा कार्यालयहरूबाट संकलित रकम नगदी रसिदको ठेली सकिएपछि संकलित विवरण तयार गरी रसिद तथा नगद राजस्व उपशाखामा बुझाउने गरिएको छ ।

वडा कार्यालय भवनको तथा कार्यस्थलको अवस्था

वडा कार्यालयबाट संकलन गरिने राजश्वको लागि संबन्धित वडाका सचिवलाई जिम्मेवारी तोकिएको छ। यस नगरका १४ वटा वडा मध्ये केही वडाहरू आफ्नै भवनमा वडामा कार्यालय राखेर कार्य सम्पादन गरेका छन भने केही वडाहरू निर्माणधिन अवस्थामा रहेका छन । सबै वडामा कम्प्युटर, प्रिन्टर लगायतका साधनहरूको व्यवस्था गरी सफ्टवेयरको पनि व्यवस्था गरिएको छ।

२.७ नगरपालिकाको सम्पत्ती विवरण

यस नगरपालिकाको भवनमा एउटा सभा हल रहेको छ। त्यस हललाई आय आर्जनकालागि प्रयोग गर्न सकिएको छैन। हालको अवस्थामा प्रकोप सम्बन्धी सामान कोभिड १९ बाट संक्रमितकालागि राहत सामग्री स्टोर गरी राखिएको छ। नगरपालिकामा २ वटा प्रोजेक्टर रहेको छ।

यस नगरपालिकाका स्वामित्वमा २ वटा जे.सि.वि. र १ वटा एक्साभेटर, २ वटा ट्रयाक्टर २ वटा जीप, १ वटा टिप्पर रहेका छन। २ वटा जे.सि.वि. र १ वटा एक्साभेटरलाई भाडामा लगाउने गरिएको छ।

२.८ विगतको आय संकलन तथा राजस्व संरचनाको अवस्था

साँफेबगर नगरपालिकाले विगत ३ बर्षको आयको तुलनात्मक विवरण हेर्दा महालेखा परीक्षकबाट स्वीकृत आर्थिक संकेत वर्गीकरण र व्याख्या अनुसार राजस्वको लेखा प्रणाली अनुशरण गर्न प्रयास गरेको देखिन्छ।

२.८.१ राजस्व संकलनको अवस्था

नगरपालिकाको विगत तीन आर्थिक बर्षको यथार्थ आय, चालु आ.व. २०७७/७८ को संशोधित अनुमान र मंसिर मसान्तसम्मको संकलित आयलाई तुलनात्मक रुपमा तलको तालिकामा देखाईएको छ।

तालिका ३ : विगत ३ आ.व.को यथार्थ आय तथा चालु आ.व.को अनुमान रु हजारमा

आय शीर्षक	२०७४/७५ को यथार्थ आय	२०७५/७६ को यथार्थ आय	२०७६/७७ को यथार्थ आय	वृद्धि दर	२०७७/७८ को	
					अनुमान	पौष सम्मको आय
क. आन्तरिक आय	४५७८	६४६७	१०१०३	४९	१६१५८	३७३८
क.१ : कर	११२६	१९७८	१९५५	३२	२१९५	१०४५
सम्पत्ती कर	७५९	८७९	७२१	-२	९००	४४०
मालपोत (भूमी कर)	२९८	२१९	२६२	-६	२३०	१७४
व्यवसाय कर	५१	४४०	४८८	२१०	५००	३८
घर वहाल कर	१८	४४०	४८५	४१३	४६०	२८८
जडिबुडी तथा कवाडी कर	०	०	०		१०५	१०५
क.२ : गैर कर	३४५२	४४८९	८१४७	५४	१३९६३	२६९३
वहाल विटौरी शुल्क	०	०	०		०	०
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, दहत्तर वहत्तर विक्री	०	२२६१	३९५५		५८०८	१७१४
अन्य विक्री (लिलाम, फाराम, बोलपत्र समेत)	०	०	०		०	०
सम्पत्ती मूल्याङ्कन शुल्क र अन्य सेवा शुल्क	२५	३४	२८	८	३५०	१८८
व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर (दर्ता र अनुमति)	०	०	४३		०	९२
नक्शापास दस्तुर	६०	२७२	१६४	६५	२९०	१०३
सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	०	०	८९६		३२४५	२०८
व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	५७	२०५	८६	२२	२१०	३३
निवेदन तथा शिफारिस दस्तुर (सबै)	७७५	१०३३	२०७९	६४	८१५	१४८
सम्पत्ती परिचालन तथा भाडा	२५३५	६८४	८९६	-४१	३२४५	२०८
ख. राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	०	८९१२	६९०१९		९४७८१	०

आय शीर्षक	२०७४/७५ को यथार्थ आय	२०७५/७६ को यथार्थ आय	२०७६/७७ को यथार्थ आय	वृद्धि दर	२०७७/७८ को अनुमान	पौष सम्मको आय
संघीय सरकार (मु.अ.कर र अन्तःशुल्क) बाँडफाँड	०	६८८९	६५१८२		९४७८१	०
प्रदेश सरकार (सवारी कर) बाँडफाँड	०	२०२३	३३५७		०	०
घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क बाँडफाँड	०	०	४८१		०	०
ग. अनुदान	४६२३९८	४२९२७४	४९७५६५	४	४००१७६	१५०८६७
संघ सरकार समानीकरण अनुदान	२४३७६८	१०७१००	११५५००	-३१	११४००	२८५००
संघ सरकार सशर्त अनुदान	२१८६३०	३०५७१७	३४४२०५	२५	३६७१००	१२२३६७
संघ सरकार विशेष अनुदान	०	०	७५००		०	०
प्रदेश सरकार समानीकरण अनुदान	०	७०७२	७०६५		७१३४	०
प्रदेश सरकार सशर्त अनुदान	०	०	१३०१८		०	०
प्रदेश सरकार समपुरक अनुदान	०	०	२७७७		७७४२	०
प्रदेश सरकार विशेष अनुदान	०	७५००	७५००		६८००	०
सामाजिक सुरक्षा अनुदान	०	१८८५	०		०	०
कूल आय	**४६६९७६**	**४४४६५४**	**५७६६८७**	**११**	**५११११५**	**१५४६०५**

२.८.२ राजस्व संरचनाको अवस्था

नगरपालिकाको विगत ३ आ.व.को यथार्थ आन्तरिक आयको स्रोत अनुसारको संरचना तथा तिनको कूल आन्तरिक आयमा रहेको योगदान तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका ४ : कुल राजस्वमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा)

आय शीर्षक	२०७४/७५ को यथार्थ आय	२०७५/७६ को यथार्थ आय	२०७६/७७ को यथार्थ आय	२०७७/७८ को अनुमान	पौषसम्मको आय
आन्तरिक आय	४५७८	६४६७	१०१०३	१६१५८	३७३८
राजस्व बाँडफाँडबाट	०	८९१२	६९०१९	९४७८१	०
अनुदान	४६२३९८	४२९२७४	४९७५६५	४००१७६	१५०८६७
कूल आय	**४६६९७६**	**४४४६५४**	**५७६६८७**	**५११११५**	**१५४६०५**

कुल आन्तरिक राजस्व संरचनामा विभिन्न शिर्षकहरूको योगदान देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ५ : आन्तरिक आयमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा)

आन्तरिक आय स्रोत	आ.व. २०७४/७५ (यथार्थ)		आ.व. २०७५/७६ (यथार्थ)		आ.व. २०७६/०७७ (अनुमान)	
	रकम	२०७४/७५	रकम	२०७५/७	रकम	२०७६/०७७
कर	३४३८	७३	४९५७	२५	५७६२	१०
सेवा शुल्क तथा दस्तुर	१२८१	२७	१०८५	५	७४६८	१३
बिक्री तथा अन्य आय	०	०	१३७५३	७०	४३८०७	७७
जम्मा आन्तरिक आय	४७१९	१००	१९७९५	१००	५७०३७	१००

त्यसैगरी साँफेबगर नगरपालिकाको कुल आन्तरिक राजस्व संरचनामा विभिन्न शिर्षकहरूको योगदान देहायको तालिका तथा रेखाचित्र १ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

रेखाचित्र १: नगरपालिकाको कुल राजस्वमा शीर्षकगत योगदान (प्रतिशतमा)

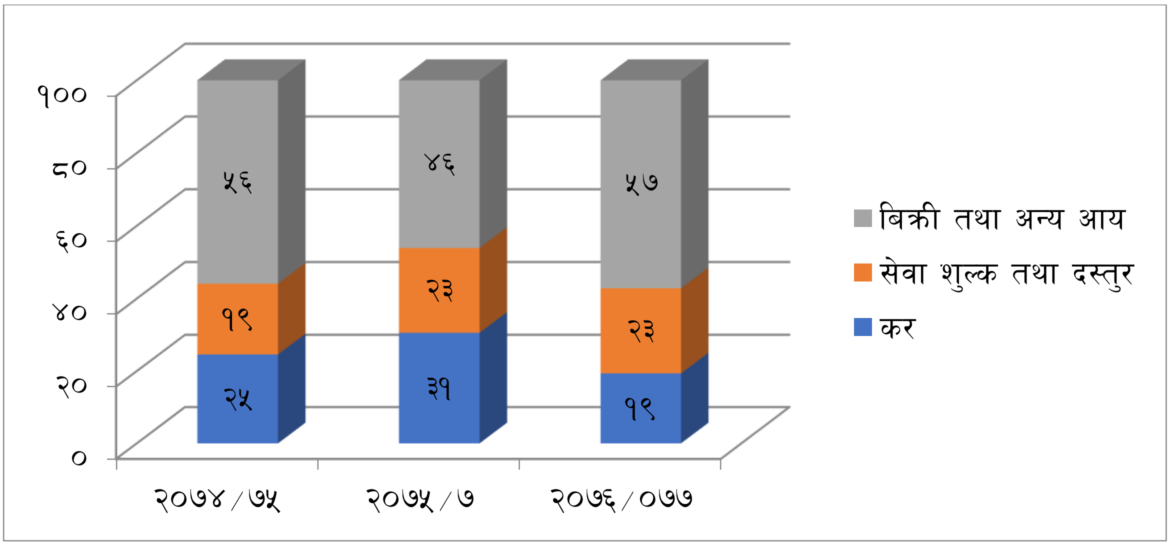

परिच्छेद तीन

नगरपालिकाको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था र सो अनुसार नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको सम्भाव्यतालाई शीर्षकगत रुपमा विस्तृत विश्लेषण गरिएको छ । यसबाट नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था तथा सम्भावनाको विस्तृत विश्लेषण भई पहिचान गरिएको मुद्दाहरूलाई राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सम्बोधन गर्ने विश्वास लिइएको छ ।

३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन तथा अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनमा स्थानीय सरकारको राजस्व अधिकार सम्बन्धीका प्रावधानहरू यस शीर्षक अन्तर्गत प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची - ८ (स्थानीय तहको अधिकार सूची) को प्रावधान अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजस्व अधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- घर जग्गा बहाल कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन कर
- सेवा शुल्क, दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- भूमिकर (मालपोत)
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी

त्यसैगरी नेपालको संविधान २०७२ मा स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी निम्न धारामा थप प्रावधान देहाय अनुसार रहेको छ :

धारा २२८ : कर लगाउन वा ऋण लिन नपाईने

(१) कानून बमोजिम बाहेक कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लगाउन पाईने छैन ।

(२) आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा राष्ट्रिय नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ ।

धारा २३६ : अन्तर प्रदेश व्यापार

संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको वाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महशुल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाईने छैन ।

३.१.२ कानुनी व्यवस्था

संघीय कानुन (**स्थानीय सरकार संचालन ऐन (स्थाससंऐ), २०७४ र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन (असविव्यऐ), २०७४**) अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ :

(क) नगरपालिकाको एकल अधिकार:

अ) कर

- ***सम्पत्ति कर:*** आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र घरजग्गामा (स्थाससंऐ)
- ***भूमिकर (मालपोत):*** सम्पत्ति कर लागेको घरजग्गा वाहेकको अन्य जग्गामा (स्थाससंऐ)
- ***घर जग्गा बहाल कर:*** कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा (स्थाससंऐ)
- ***व्यवसाय कर:*** व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा (स्थाससंऐ)
- ***सवारी साधन कर:*** टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सामा (असविव्यऐ)
- ***जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर:*** आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत (स्थाससंऐ)

आ) शुल्क

- बहाल बिटौरी शुल्क: आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत (स्थाससंऐ)
- पार्किङ शुल्क: आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत । (स्थाससंऐ)

इ) सेवा शुल्क

- आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बञ्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा । (स्थाससंऐ)
- आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि) (स्थाससंऐ)
- अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्यांकन सेवा शुल्क (स्थाससंऐ)
- सिफारिश सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क (स्थाससंऐ) ।

ई) बिक्री गर्न सक्ने

- आफ्नो क्षेत्रभित्र वाताबरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एबम् माटोजन्य वस्तु । (स्थाससंऐ)

- आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदि । (स्थाससंऐ)

उ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने । (स्थाससंऐ)
- वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने । (स्थाससंऐ)

ऊ) प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने सिफारिश, दर्ता, अनुमति, नवीकरण आदिको शुल्क तथा दस्तुर

- दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ११ को घ को ७)
    - *स्थानीय सहकारी संस्था*
    - *१०० वाट सम्मको एफएम रेडियो*
    - *घ वर्गको ठेक्का इजाजत*
    - *सामुदायिक, संस्थागत, गुठी, सहकारी विद्यालय*
    - *प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायीक तालिम*
    - *मातृ भाषामा शिक्षा दिने विद्यालय*
    - *ट्युसन, कोचिङ्ग*
    - *औषधि पसल*
    - *परिवार नियोजन तथा मातृ शिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा*
    - *ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो र स्लेट जस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग*
    - *स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म*
    - *स्थानीय तहका पत्र पत्रिका*
    - *जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक*
    - *स्थानीय स्तरका संघ संस्था*
    - *इन्टरनेट, टेली सेन्टर, केवुल तथा तार विहिन टेलिभिजन*
    - *लघु घरेलु तथा साना उद्योग (कार्यजिम्मेवारी मापदण्ड, २०७६ मा प्रदेशको अधिकारमा रहेको)*
- नक्सा पास दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ३३ को ४)
- दण्ड जरिवाना (असविब्यऐ)

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ११ (४)) :

- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी
- खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी
- सामुदायिक वनको संचालन ब्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
- पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी
- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहहरूलाई प्रदान गरेको राजस्व अधिकार स्थानीय तहले आर्थिक ऐन मार्फत राजस्वको दर तथा संकलनका अन्य आधारहरूको निर्धारण गरी सङ्कलन गर्नु पर्दछ । त्यसैगरी कर तथा शुल्क सङ्कलनकोलागि स्थानीय तहहरूले आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गर्न सक्दछन् ।

(ग) राजस्व बाँडफाँट (असविव्यऐ)

(अ) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

(आ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने ।

(इ) मनोरंजन करको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने

(ई) विज्ञापन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

- (आ), (इ) र (ई) बमोजिमको करवाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम नगरपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।
- (अ) बमोजिम प्रदेशले लगाएको र उठाएको सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई वाँडफाँट गरिने ।

(उ) नेपाल सरकारले संकलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट संकलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।

- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँट हुने
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने

(ऊ) प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टिको बाँडफाँड आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत

- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टि बार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

राजस्व बाँडफाँट अन्तर्गत संघीय सरकारवाट सङ्कलन भएको मूल्य अभिबृद्धि कर, अन्तशुल्क तथा प्राकृतिक स्रोतवाट प्राप्त रोयल्टी रकमको माथि उल्लेख भए बमोजिमको हिस्सा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । उक्त रकम संघीय सरकारले राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँड हुने ब्यवस्था छ । त्यसैगरी प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको सवारी करवाट प्राप्त रकमको ४० प्रतिशत रकम पनि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा सम्वन्धित स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने ब्यवस्था छ । यसका अतिरिक्त स्थानीय तहवाट संकलन भएको कर तथा शुल्कको ४० प्रतिशत रमक सम्वन्धित प्रदेशलाई पठाउनु पर्ने ब्यवस्था छ ।

(घ) अनुदान

- ***वित्तीय समानीकरण अनुदानः*** खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिशमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- ***सशर्त अनुदानः*** कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- ***समपूरक अनुदानः*** पूर्वाधार बिकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- ***विशेष अनुदानः*** कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट

संघीय तथा प्रदेश सरकारवाट प्रदान गरिने वित्तीय समानिकरण अनुदान राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । त्यसै गरी संघीय तथा प्रदेश सरकारले आयोगले तोकेको आधार बमोजिम सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने ब्यवस्था ब्यवस्था छ । समपूरक तथा विशेष अनुदानकोलागि स्थानीय तहहरूवाट प्राप्त हुने प्रस्ताव र अनुदान वितरण कार्यविधिको आधार संघीय तथा प्रदेश सरकारले अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने ब्यवस्था रहेको छ ।

(ङ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

- नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा बैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- नेपाल सरकारको सहमति लिएरमात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमा भित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- नेपाल सरकारसँग मनासिब कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने

उपरोक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई ब्याख्या गरेको छ । स्थानीय तहले कानून बमोजिम वाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन् ।

- कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने (असविव्यऐ)
- कर नलाग्ने : कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनावाट हुने पैठारी, सामुहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक, सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र (स्थाससंऐ)
- सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साझेदारीवाट गर्न सक्ने (स्थाससंऐ)
- गैर करको दर निर्धारण गर्दा वस्तु वा सेवाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मान्नु पर्ने (असविव्यऐ)
- कर वा गैर कर राजस्वको प्रस्ताव तयार गर्दा वा भैरहेको कर वा गैर कर राजस्वमा परिवर्तन गर्नुपर्दा त्यसको आवश्यकता, औचित्य तथा तथा त्यसबाट पार्ने प्रभाव समेत उल्लेख गर्नु पर्ने (असविव्यऐ)
- राजस्व प्रस्ताव तयार गर्दा त्यस्तै विषयमा नेपाल सरकार, अन्य प्रदेश वा स्थानीय तहले लगाएका कर वा गैर कर र त्यसको दरसँग यथासम्भव तारतम्यता हुने गरी गर्ने (असविव्यऐ) ।

तालिका ६ : राजस्व सम्बन्धी अवस्था विश्लेषण

क.सं.	आयका शिर्षक	सम्भावना	दर निर्धारण	संकलन
क.	**कर तर्फ**			
१	सम्पत्ति कर	भएको	भएको	भएको
२	भूमिकर (मालपोत)	भएको	भएको	भएको
३	घर जग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
४	व्यवसाय कर	भएको	भएको	भएको
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	भएको	नभएको	नभएको
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	भएको	भएको	भएको
७	विज्ञापन कर	नभएको	नभएको	नभएको
ख.	**गैरकर तर्फ**			
१	वहाल विटौरी शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
२	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	भएको	नभएको
३	पर्यटन शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
४	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी (परीक्षा शुल्क)	भएको	भएको	भएको
५	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको

क्र.सं.	आयका शिर्षक	सम्भावना	दर निर्धारण	संकलन
६	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफलायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदिमनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्वन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	भएको	भएको	भएको
८	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
९	अस्पताल संचालन	भएको	नभएको	नभएको
१०	एम्बुलेन्स संचालन	भएको	नभएको	नभएको
११	दमकल संचालन	नभएको	नभएको	नभएको
१२	मूल्यांकन सेवा शुल्क	भएको	भएको	भएको
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
१४	स्थानीय विद्युत महसुल	भएको	नभएको	नभएको
	दस्तुर			
१	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
२	सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	भएको	भएको	भएको
४	नाता प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
	बिक्री तथा अन्य आय			
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको विक्री	भएको	भएको	भएको
२	काठ, दाउरा, जाराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री	भएको	नभएको	नभएको
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	भएको	नभएको	नभएको
४	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	भएको	भएको	भएको
५	न्यायिक दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको
६	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना	नभएको	नभएको	नभएको

३.२ आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना

यस भागमा नगरपालिकाको आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शिर्षकगत् रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ ।

३.२.१ कर राजस्व

(क) सम्पत्ति कर

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकाले आर्थिक बर्ष २०७३/७४ देखि एकीकृत सम्पत्ती कर संकलन गर्दै आएकोमा आ.व. २०७४/७५ देखि एकीकृत सम्पत्ती करको सट्टा घर तथा संरचना र सोले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ती कर र सो वाहेकको जग्गामा भूमि कर संकलन गरिदै आएको छ । आर्थिक ऐन २०७७ मा सम्पत्ति कर कार्यान्वयनका लागि

सम्पत्ति करको दर निर्धारण गरेको छ । आर्थिक ऐनमा सम्पत्ती कर प्रयोजनको लागि जग्गाको मूल्याङ्कन सो प्रयोजनकोलागि गठित स्थानीय समितिले तोके बमोजिम हुने व्यवस्था गरिएको छ। यसरी नतोकिएको हकमा जग्गा रजिष्ट्रेशन प्रयोजनका लागि मालपोत कार्यालय तोकेको दर बमोजिम हुने व्यवस्था गरिएको छ । जग्गाको मूल्याङ्कनको दरको सम्बन्ध गरिएको स्थानीय समितिको व्यवस्था कानूनसँग मेल नखाने देखिन्छ । यसै गरी सम्पत्ती करको लागि घर तथा संरचनाको ह्रासकट्टी व्यवस्था नभएको देखिन्छ।

हाल वडा नम्बर १ देखि ८ सम्म घर र घरले चर्चेको जग्गा समेत सबै जग्गामा सम्पत्ती कर संकलन गरिएको छ भने वडा नम्बर ९ देखि १४ सम्म मालपोत मात्र संकलन गर्ने गरिएको छ । जुन स्थानीय सरकार संचालन ऐन संशोधित व्यवस्थासँग मेल नखाएको देखिन्छ। आ.व. २०७६/७७ मा वडा कार्यालयहरू मार्फत् जम्मा ७ लाख २१ हजार संकलन भएको थियो र भने चालु आ.व.का लागि रु. ९ लाख अनुमान गरिएकोमा पौष मसान्तसम्म जम्मा रु. ४ लाख ४० हजार संकलन भएको देखिन्छ।

संभाव्यता :

२०६८ सालको जनगणना अनुसार कुल घरधुरी ६,६९३ रहेको तथा नगरपालिकाबाट २०७४ मा गरिएको सर्वेक्षण अनुसार ६,६७४ रहेकोमा हाल ८००० घरपरिवार पुगेको अनुमान गरिएको छ । विद्यमान कानूनी व्यवस्था अनुसार घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लाग्ने हुँदा सो आधारमा ८,००० घरपरिवारसँग घर तथा अन्य संरचना रहेको अनुमान गरिएको छ । उल्लिखित अनुमानका आधारमा यस अध्ययन प्रयोजनको लागि कूल सम्पत्ती करदाताको संख्या कायम गरी देहाय बमोजिम सम्पत्ती करको कूल संभावना रहेको देखिन्छ।

तालिका ७ : सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

सम्पत्ती मूल्य विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	औसत करको दर (प्रति लाख)	सम्भाव्य संकलन (रु. हजारमा)
रु. ५ लाख सम्म	६००	५०	३००००
रु. ५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	९००	८०	७२०००
रु. १० लाख १ देखि २० लाख सम्म	१५००	१५०	२२५०००
रु. २० लाख १ हजार देखि ५० लाख सम्म	२५००	३००	७५००००
रु. ५० लाख १ देखी १ करोड सम्म	१५००	७००	१०५००००
रु. १ करोड १ देखि २ करोड सम्म	५५०	१५००	८२५०००
रु. २ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	३००	३४००	१०२००००
रु. ५ करोड भन्दा बढी	१५०	७५००	११२५०००
जम्मा	**८०००**	**६३७**	**५०९७०००**

(ख) मालपोत वा भूमि कर

स्थानीय सरकार संचालन ऐनको संशोधन अनुसार घर र भौतिक संरचना र सोले चर्चेको दोब्बर सम्मको जग्गामा सम्पत्ति कर तथा बाँकी जग्गामा भूमिकर (मालपोत) व्यवस्था गरेको छ । सो व्यवस्था बमोजिम आर्थिक ऐन २०७७ मा विगतको व्यवस्था अनुसार अब्बल, दोयम, सिम र चाहार बमोजिम प्रति रोपनी मालपोतको दर निर्धारण गरिएको छ। चालु आ.व. २०७७/०७८ को आर्थिक ऐनमा जग्गाको मूल्याङ्कनको दर स्वास्थ्य तथा शिक्षा विकास करको लागि गरिएको मूल्याङ्कन आधार बनाइने व्यवस्था गरिएको छ । जुन कानून कानून सम्मत देखिदैन । वडा कार्यालयहरू मार्फत् संकलन भईरहेको मालपोत (भूमि कर) को अद्यावधिक विवरणहरू भने नगरपालिका तथा वडा कार्यालयहरूले राखेको देखिदैन।

गत आ.व. २०७६/७७ मा मालपोतबाट रु.२ लाख ६२ हजार संकलन भएको थियो । यस शीर्षकमा चालु आ.व.मा रु. २ लाख ३० हजार अनुमान गरेकोमा पौष मसान्तसम्म रु.१ लाख ७४ हजार संकलन भएको देखिन्छ ।

संभाव्यता :

स्थानीय सरकार संचालन ऐनको संशोधनले घर र भौतिक संरचना र चर्चेको दोब्बर सम्मको जग्गामा सम्पत्ति कर तथा बाँकी जग्गामा भमिकर (मालपोत) व्यवस्था गरेको छ । घर र संरचनाले चर्चेको जग्गा बाहेकको जग्गामा भूमि कर (मालपोत) संकलन गर्न सक्ने व्यवस्था बमोजिम भूमि करको संभाव्यता अनुमान गरिएको छ । नगर वस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार यस नगरपालिकामा २५,२९० रोपनी जग्गा कृषि कार्यका लागि उपयोग भएको देखिन्छ ।

कूल भूमिकर योग्य जग्गालाई सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र, आवास क्षेत्र र कृषि क्षेत्र खेत कृषि क्षेत्र बारी गरी ४ क्षेत्रमा वर्गीकरण गरी जग्गाको मूल्य र उपयोगको आधारमा दर निर्धारण गर्दा भूमि करको संभावना देहायअनुसार रहेको देखिन्छ ।

तालिका ८ : मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

जग्गा विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	क्षेत्रफल (रोपनी)	करको दर (रु. प्रति रोपनी)	सम्भाव्य संकलन रु. हजारमा
सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र	९००	२७००	१३०	३५१०००
आवास क्षेत्र	२५००	५०००	७५	३७५०००
कृषि क्षेत्र खेत	१६००	८०००	४०	३२००००
कृषि क्षेत्र पाखो	२३९८	९५९०	२५	२३९७५०
जम्मा	७३९८	**२५२९०**	**५०**	**१२८५७५०**

नोटः हेक्टरबाट रोपनीमा लग्दा एक हेक्टर बराबर १९.६६ रोपनी हिसाब गरिएको छ ।

(ग) घरजग्गा बहाल कर

विद्यमान अवस्थाः

नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७७ मा नगरपालिका क्षेत्रभित्रको कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आशिंक रुपमा बहाल लगाएमा धनीबाट तोकिएको मूल्याङ्कन अनुसार वार्षिक रुपमा बहाल रकमको १० प्रतिशत असुल गर्ने ब्यवस्था गरेको छ । नगरपालिकाले प्रभावकारी रुपमा यो कर संकलन गर्न सकेको छैन । धेरै अनुपातमा संस्थागत रुपमा बहालमा लिने संस्थाहरूबाट मात्र कर बुझाउने गरेको देखिन्छ ।

आ.व. २०७६/७७ मा यस शीर्षकवाट करिब रु. ४ लाख ८५ हजार संकलन भएकोमा चालु आ.व.को लागि रु. ४ लाख ६० अनुमान गरिएको मंसिर मसान्त सम्म जम्मा रु. २ लाख ८८ हजार संकलन भएको विवरणबाट देखिन्छ ।

संभावनाः

नगरपालिकामा उपलब्ध विवरण अनुसार हालसम्म ५७८ जति वहालकर धनी करको दायरामा आएको र गत आ.व.२०७६/७७ मा करिब १६ प्रतिशत धरधनीले घरवहाल कर बुझाएको देखिन्छ । संभाव्यता अध्ययनको क्रममा गरिएको छलफल अनुसार नगरपालिका क्षेत्रमा करिब १,५०० घरजग्गा धनीले विभिन्न प्रयोजनका लागि घरजग्गा वहालमा लगाएको अनुमान गरिएको छ । नगरपालिकाले वहाल करको प्रगतिशिल दर (

संस्थागत वहालको हकमा बहाल रकमको १० र नीजि प्रयोजन हकमा वहाल रकमको ५ प्रतिशत) दर निर्धारण गर्नु उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

नगरपालिकाको संभाव्यता अध्ययनको क्रममा प्राप्त जानकारी अनुसार नगरपालिका क्षेत्रमा करिब ९०० घर घरजग्गा धनीले विभिन्न प्रयोजनका लागि घर/कोठा वा जग्गा वहालमा लगाएको अनुमान गरिएको छ । संस्थागत बाहेकका घरजग्गा वहालमा लगाउने कमै अनुपातमा धनी वहाल कर बुझाउने गरेको अवस्था रहेको छ । यस कारण नगरपालिकाले वहाल करको प्रगतिशिल दर (संस्थागत वहालको हकमा बहाल रकमको १० र नीजि प्रयोजन हकमा वहाल रकमको ५ प्रतिशत) दर निर्धारण गर्नु उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

तालिका ९ : घरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र. सं	प्रयोजनका आधारमा बहाल लिने करदाता	बहालमा भएको घरग्गा संख्या	औसत मासिक भाडा रकम	जम्मा वार्षिक भाडा असुली	प्रस्तावित करको दर	घर बहाल कर
		(क)	(ख)	(ग)	(घ)	(ङ)
		अनुमानित	अनुमानित	क x ख x१२	प्रतिशत	ग x घ
१	संस्थागत प्रयोजनले व्यवसायीक फर्म, वित्तिय र सार्वजनिक संस्थाहरूलाई वहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. १५००० भाडा आर्जन गर्ने)	२८०	१५०००	५०४०००० ०	१०	५०४००००
२	उल्लेखित बाहेक व्यवसायीक तथा घरयासी प्रयोजनले बहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. ५००० भाडा आर्जन गर्ने)	३८५	५०००	२३१०००००	५	२३१००००
जम्मा		**६६५**		**७३५०००००**		**७३५००००**

(घ) व्यवसाय कर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा उद्यम तथा व्यवसायहरूलाई वस्तु तथा सेवाका आधारमा ७१ समूहमा विभाजन गरी वार्षिक करको दर निर्धारण गरेको छ । करको दर न्यूनतम रु. ३०० देखि अधिकतम रु. २०,००० सम्म रहेको छ । आर्थिक ऐनमा व्यवसाय करको दर गरेको भएता पनि व्यवसाय दर्ता गर्दा लाग्ने शुल्क भने उल्लेख गरेको पाईदैन ।

नगरपालिकाले व्यवसाय कर सम्बन्धी कार्यविधि बनाई सो अनुसार व्यवसाय दर्ता र कर संकलन गरिरहेको छ । आ.व. २०७६/७७ मा व्यवसाय करको शीर्षकवाट रु. ४ लाख ८८ हजार संकलन भएकोमा चालु आ.व.को लागि रु. ५ लाख अनुमान गरिएको मंसिर मसान्त सम्म जम्मा रु. ३८ हजार संकलन विवरणबाट देखिन्छ ।

संभावना:

राष्ट्रिय आर्थिक सर्वेक्षण २०१८ अनुसार यस नगरपालिकामा ९६३ वटा उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय रहेको देखिन्द्ध । नगरपालिकाले २०७४ सालमा गरेको सर्वेक्षण तथा नगर वस्तुगत विवरण अनुसार ८७७ वटा उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय रहेका छन् । केन्द्रीय तथ्यांक विभागले प्रकाशन गरेको राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०१८ को नतिजा, नगरपालिकामा दर्ता भएका व्यवसायहरूको विवरण तथा कार्यशालाका दौरान गरिएको छलफलका आधारमा व्यवसायको संख्या अनुमान गरिएको छ । यस नगरपालिकामा करिब ८७७वटा विभिन्न

किसिमका व्यवसायहरू संचालनमा रहेको अनुमान छ । सोही आधारमा विश्लेषण गरी व्यवसाय करको देहायअनुसार सम्भाव्यता यकिन गरिएको छ :

तालिका १० : व्यवसाय कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

क.सं.	उद्यम व्यवसायको विवरण	संख्या	करको औसत दर	संभावित आय (रु.)
१	होटेल, लज र रेष्टुरेण्ट	३४	५०००	१७००००
२	उद्योग, फर्म तथा प्रशोधन केन्द्र	५६	३०००	१६८०००
५	मेडिकल तथा क्लिनिक	१९	२०००	३८०००
६	घट्ट तथा मिल	८४	१००	८४००
७	वैक र वित्तीय संस्था	८	५०००	४००००
८	किराना तथा ग्रोसरी	१४७	२०००	२९४०००
९	कपडा तथा फेन्सी	६५	१०००	६५०००
१०	कोल्ड स्टोर तथा मासु पसल	२७	२०००	५४०००
११	तरकारी तथा फलफूल बिक्री केन्द्र	२५	५००	१२५००
१२	दूध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र	१	१०००	१०००
१३	निर्माण सामाग्री	८	५०००	४००००
१४	मर्मत सेवा केन्द्र	८	१५००	१२०००
१५	इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक्स पसल	१६	५००	८०००
१६	सुनचाँदी पसल	२३	१०००	२३०००
१७	चिया, खाजा वा नास्ता पसल	२२१	५००	११०५००
१८	कस्मेटिक तथा व्युटी पार्लर	२७	१०००	२७०००
१९	पुस्तक पसल	११	५००	५५००
२०	कटाई सिलाई	६१	५००	३०५००
२१	अन्य ...	३६	५००	१८०००
	जम्मा	**८७७**	**१२८३**	**११२५४००**

(ङ) जडिवुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

नगरपालिकाका क्षेत्रमा खोटो, लोक्ता, बास तथा अन्य जडिबुटीको व्यावसायिक कारोबार हुने गरेको देखिएको छ । यसैगरी केही परिमाणमा कवाडी मालको समेत संकलन र व्यापार हुने गरेको देखिन्छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐनको व्यवस्था अनुसार नगरपालिकाले खोटो, जडिबुटी र कवाडी सरसामानको व्यवसायिक कारोबार गरे वापत जडिबुटी कवाडी र जीवजन्तु करको व्यवस्था गरेको छ। नगरपालिका क्षेत्र भित्र कानूनले निषेध गरेका बाहेक मरेका वा मारिएका जीवजस्तुको हाड, सिंग छालाको परिमाण भने नगण्य मात्र देखिन्छ।

गत आ.व.मा यस शिर्षकमा कुनै रकम संकलन नभएको र चालु आ.व.को लागि अनुमान समेत नगरिएको र यसबाट चालु आ.व.को मंसिर मसान्त सम्म रकम समेत संकलन नभएको स्थिति देखिन्छ। कवाडी कर वापत चालु आ.व.म. कवाडी कर संकलनको लागि रु. १ लाख ५ हजारमा ठेक्का सम्झौता भई उक्त रकम समेत प्राप्त भईसकेको छ।

संभावना (कवाडी तथा जडिबुटी कर):

खोटो, लोक्ता, बाँस र अन्य जडिबुटी व्यवसायिक कारोबार र कवाडी सामान व्यवसायिक कारोबार कुनै तथ्यांक उपलब्ध नभएको गत आ.व. संकलन समेत नभएको अवस्था यस अध्ययन क्रममा गरिएको छलफलबाट कवाडी सामान गरी एकमुष्ट **रु. १ लाख ७५** हजार संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

(च) विज्ञापन कर

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा व्यवसायिक प्रयोजनका लागि गरिने विज्ञापनको लागि राखिने होर्डिङ बोर्ड, साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड र स्टल आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्नेछ। संघीय कानून अनुसार यो प्रदेश सरकारसँग बाँडफाँड हुने कर हो। आर्थिक ऐन २०७७ मा विज्ञापन करको दर निर्धारण गरेको देखिन्छ। विज्ञापन प्रदेश सरकारसँग बाँडफाँड हुने राजस्व शिर्षक हो र यसबाट संकलित कूल राजस्व मध्ये ४० प्रतिशत राजस्व प्रदेश संचित कोषमा जम्मा गर्नु पर्दछ।

नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा विभिन्न किसिमका विज्ञापनका सामाग्रीहरूको विज्ञापन गरे वापतको विज्ञापन करको दरहरू निर्धारण गरेको छैन। यसबाट गत आव.व. २०७६/७७ मा कुनै रकम संकलन नभएको र चालु आ.व.का लागि यस शीर्षकमा रकम अनुमान नगरेको र पौष मसान्त सम्म रकम समेत संकलन नभएको स्थिति रहेको छ।

नगरपालिकामा सूचीकृत कम्पनी तथा छलफलको आधारमा नगर क्षेत्र भित्र विभिन्न स्थानमा गरी करिब ४०० वटा विभिन्न विज्ञापनका सामाग्री राखिएको अनुमान गरिएको छ। सोही अनुमानका आधारमा विश्लेषण गरी विज्ञापन करको देहायअनुसार सम्भाव्यता यकिन गरिएको छ :

तालिका ११ : विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

विज्ञापन सामाग्री	विज्ञापन सामाग्रीको साइज अनुसार संख्या				औषत दर प्रति गोटा (रु.)	संभाव्य रकम (रु.)
	ठूला	मध्यम	साना	जम्मा		
होर्डिङ वोर्ड, ग्लोब वोर्ड	४५	६०	१००	२०५	२०००	४१००००
भित्तेलेखन	१५	२०	३०	६५	५००	३२५००
फ्लेक्स व्यानर	३०	४०	६०	१३०	७५०	९७५००
जम्मा	**९०**	**१२०**	**१९०**	**४००**	**१३५०**	**५४००००**

(५) सवारी कर (साना सवारी)

विद्यमान अवस्था :

विद्यमान व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहले टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, ईरिक्साको दर्ता र नवीकरण वापत सवारी कर लगाउने अधिकार रहेको छ। सो व्यवस्था अनुसार आर्थिक ऐनमा नगरपालिका क्षेत्रभित्र दर्ता भएका सवारी साधनमा सवारी कर लगाउन सक्ने गरी करको दर निर्धारण गरेको छ। ऐनको प्रावधानमा साना सवारी कर उल्लेख गर्नु पर्नेमा सो नभएको देखिन्छ।

सवारी साधन कर तर्फ गत आव.मा कुनै रकम संकलन नभएको र चालु आ.व.मा रकम अनुमान गरिएको छैन। यसै यस शीर्षकबाट चालु आ.व.को पौष मसान्तसम्म रकम संकलन भएको छैन।

संभावना:

नगरपालिका क्षेत्रमा सडक यातायातको विकास र विस्तारसँगै करिब १०० अटोरिक्साहरू संचालनमा रहेको विवरणबाट देखिन्छ। नगरपालिकाले प्रति अटोरिक्सा दर्ता तथा नविकरण वापत रु. १००० साना सवारी कर निर्धारण गर्दा यसबाट वार्षिक रु. १,००,००० संकलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ।

३.२.२ गैर कर राजस्व

(क) ढुंङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्री

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को संशोधनले दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय अध्ययन तथा परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा भएको यस संशोधनसँगै यस शीर्षकको राजस्व स्थानीय तहको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र पर्दछ । यसै गरी नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, विक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ ले स्लेट, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्रीबाट संकलित राजस्व मध्ये ६० प्रतिशत रकम स्थानीय संचित कोषमा र ४० प्रतिशत रकम प्रदेश संचित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । तर सो अनुसार ऐनमा संशोधन भई नसकेको अवस्था छ ।

यस सम्बन्धमा वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र नियमावली २०७७ ले संक्षिप्त वातावरण अध्ययन, प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातवारणीय प्रभाव मूल्याकंन समेतको व्यवस्था गरेको छ र सो अनुसार अध्ययनको सिफारिशका आधारमा बिक्री दर निर्धारण गरी नगरपालिकाले ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो वा स्लेट बिक्री गर्न सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ ।

चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, ग्राभेल बिक्री दर निर्धारण नगरी प्रदेश कानून बमोजिमको दरका आधारमा चालु आ.व.को लागि ढुंगा, गिट्टी, वालुवा र माटो संकलन र विक्री लागि रु. ५८ लाख ८ हजार २०० मा ठेक्काबाट विक्री भइरहेको छ । नगरपालिका भित्रका देहायअनुसार ९ स्थानहरूको वातावरणीय अध्ययन गरी सोको प्रतिवेदन अनुरुप ठेक्का निर्धारण गरेको छ ।

तालिका १२ : नगरपालिकाले प्रारम्भिक वातावरण परिक्षण गरेका स्थल र परिमाण

क्र.सं.	उत्खनन तथा गर्ने नदी तथा स्थानको नाम	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.मि.)
१	बुढीगंगा, वगरा	८४००
२	बुढीगंगा, गैराला	४७२५
३	बुढीगंगा, टोटासाल	२८००
४	बुढीगंगा, कालिमाटी	५४००
५	बुढीगंगा, नवठाना	२८००
६	बुढीगंगा, रिडिकोट	२१८७५
७	छिपेखोला	१२४८०
८	धम्वडखेत	४३७५
९	भिमढु	३०००
	जम्मा	**६५८५५**

बुढीगंगा र छिपेखोलाको विभिन्न ९ स्थानहरूबाट वातावरणीय अध्ययनको शिफारिशको आधारमा गत आ.व.मा ठेक्का मार्फत रु. ३९ लाख ५५ हजार संलकलन भएको थियो । यस शीर्षकमा चालु आ.व.मा रु. ५८ लाख ८ हजार अनुमान गरिएको मंसिर मसान्त सम्म रु. ५८,०८,२०० (भ्याट समेत) मा ठेक्का सम्झौता भई सो बमोजिम मंसिर मसान्त सम्म १७ लाख १४ हजार संकलन भईसकेको देखिन्छ ।

संभावना:

उल्लेखित अवस्थाका आधारमा विश्लेषण गर्दा बुढीगंगा र छिपेखोाला विभिन्न स्थानहरूमा ढुंगा, गिट्टी, बालुवा जस्ता नदीजन्य वस्तुको संकलन र विक्रीको उल्लेख्य संभावना रहेको देखिन्छ । आगामी आ.व.का लागि नगरपालिकाले प्रस्तावित बिक्री दर रु.६ प्रति क्युविक फिट निर्धारण गरेर वातावरणीय अध्ययनबाट सिफारिश परिमाणमा संकलन र विक्री गर्दा देहाय बमोजिमको रकम संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

तालिका १३ : वातावरणीय अध्ययन गरिएका उत्खनन स्थलह□ नदीजन्यपदार्थ बिक्री सम्भावना

क.सं.	नदी तथा स्थानका नाम	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण		बिक्रि दर (प्रति घ.फि.)	सम्भाव्य बिक्री रकम (रु.)
		घन मिटर	घन फिट		
१	बुढीगंगा, वगरा	८४००	२९६६४६	६	१७७९८७६
२	बुढीगंगा, गैराला	४७२५	१६६८६३	६	१००११७८
३	बुढीगंगा, टोटासाल	२८००	९८८८२	६	५९३२९२
४	बुढीगंगा, कालिमाटी	५४००	१९०७०१	६	११४४२०६
५	बुढीगंगा, नवठाना	२८००	९८८८२	६	५९३२९२
६	बुढीगंगा, रिडिकोट	२१८७५	७७२५१६	६	४६३५०९६
७	छिपेखोला	१२४८०	४४०७३१	६	२६४४३८६
८	धम्वडखेत	४३७५	१५४५०३	६	९२७०१८
९	भिमढु	३०००	१०५९४५	६	६३५६७०
जम्मा		**६५८५५**	**२३२५६६९**	**६**	**१३९५४०१४**

उक्त रकम नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, विक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ बमोजिम प्रदेश सरकारसँग ४० प्रतिशत रकम बाँडफाँड गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

ख. काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर विक्री

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको वन क्षेत्र वाहेक **सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको** काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको विक्री गर्न सक्ने र सो बाट प्राप्त आम्दानी स्थानीय संचित कोषमा जम्मा हुने स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ (संशोधन) व्यवस्था रहेको छ । यस अनुसार वन क्षेत्र वाहेक सार्वजनिक प्रति जग्गामा रहेका काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर वहत्तरको विक्रीको लागि नगरपालिकाले विक्री कर निर्धारण गरेको विक्रीको लागि ठेक्का लगाएको र रकम संकलन गरेको छैन ।

संभावना

यस नगरपालिका क्षेत्रमा विशेष गरी बुढीगंगा नदिमा बगेर र दहेर आउने रुख तथा काठदाउरा आउने र सोको अनाधिकृत रुपमा प्रयोग भईरहेको छ । यसलाई संकलन गरी विक्री गर्न नगरपालिकाले यसबाट आम्दानी गर्न सक्ने सभावना रहेको छ । बुढीगंगा, छिपखोला, आर्दलीगाड, लुंग्रेली गाड, जिंजाडी गाड लगायतका नदी र खोलाबाट वगेर र दहेर आउने रुखहरूबाट बार्षिक कम्तीमा १५०० क्यूविक फिट जति संकलन हुने सक्ने र प्रति क्यूविक फिट रु.५०० दरले विक्री गर्दा बार्षिक **७ लाख ५०** हजार आयको संभावना रहेको देखिन्छ ।

(ग) बहाल बिटौरी शुल्क

नगरपालिकाले आफूले रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाटवजार, सरकारी र सार्वजनिक जग्गाको उपयोग गरे बापत बहाल बिटौरी शुल्क लगाउन पाउने कानूनी व्यवस्था छ । नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र रहेका ऐलानी तथा पर्ति जग्गाहरू तथा उक्त जग्गामा बनेका संरचनाहरूमा बहाल विटौरी शुल्क लगाउन

सकिने प्रावधान सहित शुल्कको दरहरू आर्थिक ऐनमा व्यवस्था नगरेको देखिन्छ । हाल नगरपालिका क्षेत्रमा हाटबजार संचालन नभएको र तर एक स्थानमा संकलन केन्द्र निर्माणाधिन रहेको छ ।

गत आ.व. २०७६/७७ मा यस शीर्षकमा कुनै रकम संकलन नभएकोमा चालु आ.व.को लागि रकम अनुमान नगरेको र मंसिर मसान्त सम्म कुनै रकम संकलन भएको विवरणबाट देखिन्छ ।

संभावना:

नगरपालिका क्षेत्र, सरकारी, ऐलानी र पर्ती जग्गा घर तथा संरचना निर्माण गरी प्रयोग गरेको अवस्था रहेकोले बहाल विटौरी शुल्कको संभावना धेरै रहेको देखिन्छ । नगरपालिका भित्रका एयरपोर्ट बजार, हटिया बजार र वयलपाटा र वैद्यनाथ धाम क्षेत्रमा क्षेत्रमा ऐलानी जग्गा रहेको र उक्त स्थानमा संरचना निर्माण गरी जग्गाको उपयोग गरेको देखिन्छ । यसै गरी वडा नं.३ को हाटबजार र वडा नं. ४ को एयरपोर्ट बजार क्षेत्रमा पूर्वाधार समेत व्यवस्थित रुपमा हाटबजार संचालनको संभावना रहेको छ । ऐलानी पर्ती जग्गामा बनेका संरचना लगायत हाटबजारमा पसल संचालन गरे वापत वहाल विटौरी शुल्क गर्न सकिने सोबाट देहायअनुसार वहाल विटौरी शुल्क संकलनको संभावना रहेको देखिन्छ ।

तालिका १४ : बहाल विटौरी शूल्कको सम्भावना विवरण

क्र.सं.	स्थान	क्षेत्रफल (रापनी)	उपयोग कर्ता/पसल	बार्षिक शुल्कको दर (रु. प्रति रोपनी)	कूल संभाव्य रकम (रु.)
१	वडा नं. ४ एयरपोर्ट बजार क्षेत्र	१२	२४०	१५०००	३६०००००
२	वडा नं. ३ हाट बजार क्षेत्र	३	६०	१२०००	७२००००
३	वडा नं. ८ को वयलपाटा	२	३०	१२०००	३६००००
४	हाटबजार (वडा नं. ४ बस्ने पार्क क्षेत्र)	२	९०	६०००	५४००००
५	हाटबजार (वडा नं. ३ को हाटबजार क्षेत्र)	२	९०	६०००	५४००००
	जम्मा	**१७**	**५१०**	**११२९४**	**५७६००००**

(घ) नक्सा पास दस्तुर

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्र भित्र नयाँ निर्माणको लागि नक्शा पास गर्दा वस्ती विकास तथा भवन निर्माण आधारभूत मापदण्ड २०७२ र नगरपालिकाबाट स्वीकृत भवन निर्माण मापदण्ड लागू हुनु पूर्व निर्माण भएका भवनको अभिलेखिकरण वापत दस्तुर लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । नगरपालिकाले नक्सापास र अभिलेखिकरणको कार्य शहरी योजना तथा पूर्वाधार शाखा मार्फत गर्दै आईरहेको छ । आर्थिक ऐन २०७७ मो नक्शापास दस्तुरको दर (स्थान अनुसार आर.सि.सि. ढलान, लोडवेयरिङ, ईटा सिमेण्ट जोडाई र कच्ची घर तथा कम्पाउण्ड वाल) निर्धारण गरेको छ ।

गत आ.व.मा नक्शापास दस्तुरबाट रु. १ लाख ६४ हजार संकलन भएको थियो भने चालु आ.व.को लागि २ लाख ९० हजार अनुमान गरेकोमा चालु आ.व.का पौष मसान्तसम्म रु. १ लाख ३ हजार संकलन भएको देखिन्छ

सम्भावना:

यस नगरपालिका क्षेत्रमा हालका दिनमा आवासीय र व्यापारिक दुवै वर्गका भवन निर्माणमा विस्तारै बढ्दै जाने अनुमान गरिएको छ । आगामी आ.व.मा नगरपालिका क्षेत्रमा करिब ६० वटा आवासीय घरहरू र १००

जती व्यवसायिक भवन निर्माण हुने अनुमान गरिएको छ । नगर क्षेत्र अभिलेखीकरण योग्य घरहरू मध्ये आगामी वर्ष करिब १५० वटा पुराना घरहरू अभिलेखीकरणको दायरामा आउने अनुमान गरिएको छ । अध्ययनको क्रममा आवासीय घरको औषत साइज १००० वर्ग फिट र व्यपारिक भवनको साइज १५०० वर्ग फिट मानी कूल संभावना निर्धारण गरिएको छ । नगरपालिका क्षेत्रमा नक्शापास र अभिलेखीकरण दस्तुरको सम्भावना देहायबमोजिम रहेको छ :

तालिका १५ : नक्सा पास दस्तूरको सम्भाव्यता विश्लेषण

भवनको किसिम र बनोट	भवनको संख्या	भवनको औषत साइज (वर्ग फिट)	औषत दस्तुर प्रति घर		कूल संभाव्य रकम (रु.)
			प्रति फिट	प्रति घर	
आवासीय भवन	६०	१०००	४	४०००	२४००००
व्यापारिक भवन	१४०	१५००	६	९०००	१२६००००
पुराना भवन अभिलेखीकरण	१५०	८००	६	४८००	७२००००
जम्मा		**११००**	**५**	**५९३३**	**२२२००००**

(ङ) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर (दर्ता तथा अनुमति दस्तुर)

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग आदि कार्य गर्नको लागि अनुमति दिन र सो बापत दस्तुर संकलन गर्न सक्छन् । नगरपालिकाले ***"घ" वर्गका निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि*** तथा ***एफएम रेडियो व्यवस्थापन तथा संचालन कार्यविधि, २०७४*** तयार गरी सोही अनुरुप इजाजत पत्र दिने र सो बापत दस्तुर संकलन गरिरहेको भएता पनि सो को व्यवस्था आर्थिक ऐनमा गरेको देखिदैन । हालसम्म २७० वटा व्यवसायिक फर्महरूले नगरपालिकाबाट लाईलेन्सको लागी अनुमति लिएको अभिलेखबाट देखिन्छ ।

गत आ.व.२०७६/७७ मा यस शीर्षकबाट ४३ हजार रकम संकलन भएको चालु आ.व.मा कुनै रकम अनुमान गरिएकोमा चालु आ.व.को मंसिर मसान्त सम्म ९२ हजार रकम संकलन भएको देखिन्छ ।

सम्भावना:

नगरपालिका क्षेत्रमा संचालनमा रहेका स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म, "घ" वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, सहकारी, विद्यालय आदि अनुमति प्रमाणपत्र दिई नियमित गर्नुपर्ने तथा नयाँ संचालनमा आउन चाहनेलाई इजाजत दिने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । यस अध्ययनको दौरान गरिएको छलफलमा हाल ४७० वटा उल्लिखित व्यवसायिक फर्महरू बार्षिक १० वटा फर्महरू थपिने अनुमान गरिएको छ । त्यस्ता संस्थाहरूलाई दर्ता तथा अनुमति प्रदान गर्दा व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर संकलनको संभावना देहाय अनुसार रहेको देखिन्छ ।

तालिका १६ : व्यवसाय रजिष्टेशन दस्तूरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	व्यवसायको प्रकार	संख्या	औषत दर	कूल संभावना रकम (रु.)
१	घ वर्गका निर्माण व्यवसाय	४६	५०००	२३००००
२	फार्मेसी, निजी विद्यालय, तालिम प्रदायक संस्था	३०	२०००	६००००
३	स्थानीय व्यवसायिक फर्म	३००	२०००	६०००००
५	सहकारी	६०	५००	३००००
	जम्मा	४३६	२११०	९२००००

(च) मुख्य सेवा शुल्क

१. पार्किङ्ग शुल्क

विद्यमान अवस्था :

विद्यमान कानून अनुसार नगरपालिकाले आफुले निर्माण गरी संचालन तथा व्यवस्थापन गरेको पार्किङ स्थलहरूमा सवारी साधनहरूलाई पार्किङ सेवा उपलब्ध गराए वापत नगरपालिकाले स्वीकृत दरमा पार्किङ शुल्क लिन पाउने व्यवस्था रहेको छ । नगरपालिकाबाट संचालन र व्यवस्थापन गरेको बस बिसौनी र पार्किङ स्थलहरूमा सवारी साधन र पार्किङ गरे वापत पार्किङ शुल्क लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ ।

चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा पार्किङ शुल्कको दर निर्धारण नगरेको तथा यस शीर्षकमा कुनै रकम अनुमान समेत नगरेको देखिन्छ ।

संभावना :

नगरपालिकाको एयरपोर्ट, हाट बजार र वयलपाटा बजार क्षेत्रमा बस पार्क तथा पार्किङ्ग स्थलको अभाव हुँदा अनाधिकृत रुपमा सडक पेटी र सार्वजनिक स्थानमा सवारी साधनहरू पार्किङ गर्नु पर्ने अवस्था रहेको छ । यस समस्यालाई मध्यनजर गर्दै बस तथा सार्वजनिक यातायातका सवारी साधनलाई पार्किङ्ग सुविधा उपलब्ध गराउन नगरपालिकाले वडा नं. ३ हाटबजार क्षेत्रमा मा लामो तथा छोटो दुरीको वसपार्क, वडा नं. ४ को छिपेखोला क्षेत्रमा जीपपार्क र बजारका अन्य क्षेत्रमा पार्किङ सेवा उपलब्ध गराउन पार्किङ स्थल निर्माण गर्ने योजना रहेको छ । उक्त बस पार्क र जीप पार्क समेत पार्किङ लागि स्थान अप्रर्याप्त हुँदा र गाडि धुने सुविधा सहित पार्किङ स्थल निर्माण गर्ने योजना गरिएको छ ।

बसपार्क, बिसौनी र पार्किङस्थलहरू निर्माण गरी पार्किङ सेवा उपलब्ध गराए वापत प्रति सवारी प्रति दिन रु. ३० का दरले शुल्क निर्धारण गरेको अवस्थामा देहायअनुसार पार्किङ शुल्कको संभावना रहेको देखिन्छ ।

तालिका १७ : पार्कि□ शुल्कको सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	बसपार्क वा पार्किङ रहेको स्थान	सवारी साधनको संख्या	पार्किङ शुल्कको दर (रु.)		कूल संभाव्य रकम (रु.)
			बार्षिक	दैनिक	
१.	वडा नं. ३ को हाटबजार क्षेत्र	१२०	१४४००	४०	१७२८०००
२.	वडा नं. ४ छिपेखोला क्षेत्र	६०	१०८००	३०	६४८०००
३.	बजारको अन्य क्षेत्रका पार्किङ स्थल	४५	७२००	२०	३२४०००
	जम्मा	**२२५**	**७०००**	**२५**	**२७०००००**

२. फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकाले फोहोरमैला संकलन तथा व्यवस्थापन सेवा दिए वापत शुल्क लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । सो बमोजिम चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा नगरपालिकाले फोहोरमैला संकलन सेवा वापत नीजि घर, संस्थागत र होटेल रेष्टुरेण्ट तथा तरकारी पसल र अन्य पसलहरूको लागि ६० देखि १५० सम्म छुट्टाछुट्टै शुल्कको दर निर्धारण गरेको छ ।

गत आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा सरसफाई शुल्कबाट शुल्क संकलन नभएको तथा चालु आ.व.मा फोहोरमैला शुल्कको रकम अनुमान नगरिएको र मंसिर मसान्तसम्म कुनै रकम संकलन नभएको स्थिति रहेको छ ।

सम्भावना :

उपलब्ध तथ्याङ्क तथा अध्ययनको दौरान गरिएको छलफलका आधारमा विश्लेषण गर्दा नगरपालिकाको एयरपोर्ट बजार र हाटबजार लगायत वडा न. १, २, ३, ४, ६, ७, ८ र १० आसिंक क्षेत्रमा करिव १८०० आवासीय, संस्थागत र व्यवसायिक घर, व्यवसाय र संस्थाहरूलाई सेवा पुऱ्याउने सो वापत प्रति घर तथा व्यवसाय मासिक रु. १०० निर्धारण गरेमा बार्षिक रु. २१ लाख ६० हजार शुल्क संकलनको संभावना रहेको देखिन्छ ।

३. सम्पत्ती तथा आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क (अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क)

विद्यमान अवस्था :

घर जग्गा लगायत अचल सम्पत्ती र आयस्रोत मूल्याङ्कन गरी दिए वापत स्थानीय सरकारले मूल्याङ्कन सेवा शुल्क लिन पाउने व्यवस्था विद्यमान कानूनले गरेको छ । सो व्यवस्था अनुसार नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७७ मा सम्पत्ती तथा आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्कको दर निर्धारण गरेको छ । सम्पत्ती मूल्याङ्कन सेवा शुल्क प्रति हजार रु. १ र आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क प्रति १० लाख ७०० निर्धारण गरिएको छ ।

यस शीर्षकमा गत आ.व. २०७६/७७ मा २८ हजार संकलन भएको थियो भने चालु आ.व.को लागि रु. ३ लाख ५० हजार अनुमान गरिएको मंसिर मसान्त सम्म रु. १ लाख ८८ हजार संकलन भएको देखिन्छ ।

संभावना :

नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सम्पत्ती तथा आयश्रोत मूल्याङ्कन सम्बन्धी सेवा बार्षिक ३०० घरपरिवारले उपयोग गर्ने र सो वापत रु. १००० शुल्क निर्धारण गर्दा आगामी आ.व.मा सम्पत्ती तथा मूल्याङ्कन सेवा शुल्कबाट करिब रु. ३ लाख शुल्क संकलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

४. पर्यटन शुल्क

विद्यमान अवस्था :

यस नगरपालिकामा रमणीय पर्यटकिय तथा धार्मिक दृष्टिकोणले महत्वपुर्ण स्थानहरू रहेका छन् । देशकै प्रसिद्ध पर्यटकीय स्थल खप्तड क्षेत्र लगायत वैद्यनाथ धाम, जिमराडी धाम, नाइनी क्षेत्र र विमकोट दरबार जस्ता क्षेत्र यस नगरपालिकाका प्रमुख पर्यटकीय, धार्मिक र साँस्कृतिक आकर्षणहरू हुन् । जसलाई पर्यटकीय स्थलको रुपमा विकास गर्न सक्ने संभावना रहेको छ ।

नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७७ मा पर्यटन शुल्क (प्रवेश शुल्क) को दर निर्धारण गरेको छैन । यस शीर्षकबाटह चालु आ.व.मा शुल्कको रकम समेत अनुमान नगरेको र रकम समेत संकलन नभएको स्थिति देखिन्छ ।

सम्भावना :

पर्यटन शुल्क संकलनको संभावना भएका क्षेत्र रमणीय, पर्यटकीय तथा साँस्कृतिक क्षेत्र र स्थलहरूमा पूर्वाधार र सुविधाको र विकास तथा प्रवर्द्धन गर्न गरेमा पर्यटन शुल्कबाट देहायअनुसार आय संकलनको संभावना रहेको छ । पर्यटन प्रवर्धनको लागि मेला पर्वको बेला न्यूनतम शुल्क लिने अन्य वेलामा निशुल्क प्रवेशको व्यवस्था गर्नु उपयुक्त हुनेछ ।

तालिका १८ : पर्यटन शुल्कको सम्भाव्यता विवरण

क्र. सं.	पर्यटकीय स्थलको नाम	औषत पर्यटक आवागमन संख्या (अनुमानित)		प्रवेश शुल्क दर (रु.)	आय सम्भावना (रु.)
		दैनिक	वार्षिक		
१	खप्तड क्षेत्र	५०	१८०००	२५०	४५०००००
२	वैधनाथ धाम क्षेत्र	२५	९०००	२०	१८००००
३	जिमराडी धाम	१५	५४००	१५	८१०००
४	नाइनी क्षेत्र	१५	५४००	१५	८१०००
५	बिमकोट दरबार	१०	३६००	१५	५४०००
	जम्मा	**११५**	**४१४००**	**१२०.०**	**४८९६०००**

(छ) सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको भवन, जग्गा, औजार तथा अन्य उपकरणहरू जस्ता सरकारी सम्पत्तिहरू बहालमा लगाउन सक्दछ । हाल यस नगरपालिकाले नगर कार्यपालिका वैठक तथा तालिम हल, प्रोजेक्टर भाडा दर निर्धारण गरी भाडा लगाएको छ ।

गत आ.व.मा जेसिबि, ट्रिप्पर, हल तथा प्रोजेक्टर भाडा वापत रु. ८ लाख ९६ हजार संकलन भएको र चालु आ.व.को लागि ३२ लाख ४५ हजार रकम अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्म रु २ लाख ८ हजार मात्र संकलन भएको देखिन्छ ।

संभावना :

व्याक हो लोडर, टिप्पर र ट्याक्टर, सभा हल र प्रोजेक्टर तथा नगरपालिकाको नाममा भएको जग्गा भाडा सम्बन्धी तथ्याङ्क उपलब्ध नभएको हुँदा गत आर्थिक वर्षको संकलन भएको रकमको आधारमा सरकारी सम्पत्तीको वहालबाट एकमुष्ट **रु.२५ लाख** आय संकलनको संभावना देखिन्छ ।

(ज) सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडावाट संकलन गरी आएको छ । आर्थिक ऐनमा सिफारिश तथा प्रमाणितको दर न्यूनतम रु. १०० देखि १५०० सम्म निर्धारण गरेको छ ।

नगरपालिकाले वडा कार्यालयहरू तथा कार्यपालिका कार्यालयबाट सेवाग्राहीलाई आवश्यक सिफारिश तथा प्रमाणित सेवा उपलब्ध गराउदै दस्तुर संकलन गर्ने गरेको छ । वडावाट संकलित सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरवाट संकलित रकम वडा सचिवहरूले नगरपालिकाको राजस्व शाखामा हरेक महिना दाखिला गर्ने गरेका छन् ।

गत आ.व.२०७६/७७ मा यस शीर्षकवाट रु. २० लाख ७९ हजार संकलन भएको थियो भने चालु आ.व.को लागि रु. ८ लाख १५ हजार अनुमान गरेकोमा र मंसिर मसान्त सम्म जम्मा रु. १ लाख ४८ हजार संकलन देखिन्छ ।

सम्भावना:

नगर कार्यपालिका कार्यालय प्रति दिन १० र तथा प्रत्येक वडा कार्यालय प्रति दिन १० वटाको दरले गरी जम्मा वार्षिक रुपमा करिव ४५,००० वटा विभिन्न किसिमका सिफारिश तथा प्रमाणित हुने अनुमान गरिएको

छ । वर्तमान दर अनुसार प्रति सिफारिश वा प्रमाणित दस्तुर औषत रु. १०६ निर्धारण गरिएमा वार्षिक सिफारिश तथा प्रमाणित वापत रु. ५९ लाख ७० हजार आय संकलन हुने सम्भावना रहेको देखिन्छ । सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर मध्ये सिफारिश दस्तुर, व्यक्तिगत घटना विलम्ब दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर र अन्य दस्तुरको संभावना देहायअनुसार अनुमान गरिएको छ ।

तालिका १९ : सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तूरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क.सं.	सिफारिश प्रमाणीकरणको विवरण	संख्या		दर (रु. प्रति शिफारिस)	कूल संभावना रकम (रु.)
		दैनिक	बार्षिक		
१	सिफारिश दस्तुर	९०	२७०००	१५०	४०५००००
२	घटना दर्ता दस्तुर	८	२४००	५०	१२००००
३	नाता प्रमाणित दस्तुर	३२	९६००	१२५	१२०००००
४	अन्य दस्तुर	२०	६०००	१००	६०००००
	जम्मा	**१५०**	**४५०००**	**१०६**	**५९७००००**

झ. महशुल

१. खानेपानी महशुल

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकामा खानेपानी तथा सरसफाई अभियान अन्तर्गत एक घर एक धारा कार्यक्रमका लागि ८ भन्दा बढी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाहरू स्थानीय उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन भईरहेका छन् । उपरोक्त आयोजनामा संघ/प्रदेश र नगरपालिकाले ठूलो लगानी गरेको छ । तथापी यसबाट महशुल वापत हालसम्म कुनै आम्दानी गरेको छैन । यसका लागि नगरपालिकाले महशुलको दर र संकलन प्रक्रिया समेत आर्थिक ऐनमा निर्धारण गरेको छैन । गत आ.व. खानेपानी महशुल रकम संकलन नभएको चालु आ.व.मा रकम अनुमान नगरेको देखिन्छ ।

संभावना :

नगरपालिकाले महशुल निर्धारण गरी संचालित खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाबाट महशुल वापत आय संकलन गर्ने संभावना रहेको छ । एक घर एक धारा अभियान अन्तर्गत करिब १,००० घरधुरीबाट उपभोक्ता समितिसँगको साझेदारीमा महशुल संकलनको संभावना रहेको छ । खानेपानीको महशुल संकलनको संभाव्यता देहायअनुसारको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २० : खानेपानी महशूलको सम्भाव्यता विवरण

सि.नं.	खा.पा. आयोजनाको नाम र स्थान	लाभान्वित घरधुरी	मासिक महशुल दर (औषत)	कुल रकम (रु)	नगरपालिकाको शुल्क दर	सम्भावना रकम (रु.)
१	वयलपाटा वृहत खा.पा. वडा नं ६, ७ र ८	१०००	५००	५०००००	४०	२०००००
२	हाट बजार खानेपानी आयोजना, वडा नं. ३, हाटबजार	३००	५००	१५००००	४०	६००००
३	जनकल्याण खानेपानी आयोजना वडा नं ४	२००	५००	१०००००	४०	४००००
४	वैधनाथ खानेपानी आयोजना वडा नं. १	१५०	४००	६००००	४०	२४०००
५	वयलपाटा डिपवोरिङ खानेपानी आयोजना, वडा नं. ८	४५०	४००	१८००००	४०	७२०००
६	ककडसात डिपवोरिङ खानेपानी आयोजना, वडा नं. ८	५०	३००	१५०००	४०	६०००
७	रिडिकोट डिपवोरिङ खानेपानी	५०	३००	१५०००	४०	६०००

सि.नं.	खा.पा. आयोजनाको नाम र स्थान	लाभान्वित घरधुरी	मासिक महशुल दर (औषत)	कुल रकम (रु)	नगरपालिकाको शुल्क दर	सम्भावना रकम (रु.)
	आयोजना, वडा नं. ८					
	जम्मा	२२००	४६४	१०२००००	४०	४०८०००

२. स्थानीय विद्युत महशुल

विद्यमान अवस्था

नगरपालिकालाई आफुले लगानी गरेको लघु तथा साना जलविधुत आयोजनाबाट महशुल संकलन गर्ने अधिकार रहेको छ । यस नगरपालिकामा संचालित ३ वटा विद्युत उत्पादन केन्द्रमा उपभोक्ता समितिले निर्माण गरी संचालन गरिरहेका छन् । तर नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा महशुलको व्यवस्था स्थानीय विद्युत महशुलको दर र संकलन प्रक्रिया निर्धारण गरेको छैन ।

संभाव्यता

नगरपालिकामा रहेका ३ वटा जलविद्युत आयोजना संचालनमा रहेको र भविष्यमा निर्माण हुने आयोजनाबाट महशुल संकलनको संभावना रहेको छ । उपरोक्त ३ साना जल विद्युत आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत करिब १२६४ घरधुरी उपभोग गरिहेको छन् । उपरोक्त साना जलविद्युत आयोजनाको मर्मत संभार गरी दिगो संचालन गर्न देहायअनुसार महशुस संकलन हुन सक्ने देखिन्छ :

तालिका २१ : विद्यूत महशूल सम्भाव्यता विवरण

क.स.	आयोजनाको नाम र स्थान	लाभान्वित घरधुरी	मासिक महशुल दर (औषत)	कुल वार्षिक महशुल	नगरपालिकाको शुल्कको दर	संभावना रकम (रु.)
१	धौलछडा पानी घट्ट विद्युतीकरण आयोजना (२.५ KW)	५४	१००	६४८००	४०	२५९२०
२	आर्दलीघाट तेश्रो लघुविद्युत आयोजना (४० KW)	५५०	१००	६६००००	४०	२६४०००
३	तालरवा लघु जलविद्युत आयोजना (४० KW)	६६०	१००	७९२०००	४०	३१६८००
	जम्मा	१२६४	१००	१५१६८००	४०	६०६७२०

परिच्छेद चार

राजस्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । यस कार्ययोजनालाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत एवं बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

४.१ राजस्व सुधारका क्षेत्रहरू

राजस्व सुधारका लागि अपनाउनु पर्ने क्रियाकलापहरू तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ ।

दायरा : राजश्व सुधारको लागि नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार पर्ने करदाताको पहिचान गरी तीनीहरूको एकिन तथ्यांक पत्ता लगाउनु पर्दछ । करदाता रहेको स्थान, एकिन संख्याको पहिचान पश्चात त्यसको दायरा कति सम्म बढाउन सकिन्छ त्यसको एकिन गर्नुपर्दछ ।

दर : करदाताको पहिचान पश्चात नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने करदातालाई करदाताको सामर्थ्यका आधारमा न्यायोचित ढंगबाट करको दर निर्धारण गर्नुपर्दछ ।

व्यवस्थापन : करदाताको पहिचान, संख्या निर्धारण तथा दायरा निश्चित गरी करका दरहरू न्यायोचित ढंगबाट निर्धारण पश्चात राजश्व प्रशासनमा सुधार ल्याउन नीतिगत व्यवस्था, संगठन संरचनामा सुधार भौतिक सुविधा, मानव संशाधन, प्रविधि र सफ्टवयर, सूचना तथा अभिलेख राख्नुपर्दछ । राजश्वको सुधारको लागि हरेक तथ्यांकको अभिलेख राखि राजश्व चुहावट हुन नदिन अनुगमन गर्नुपर्दछ ।

४.२ राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान

संकलित सूचनाको अध्ययन तथा विश्लेषण र छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा पहिचान गरिएका राजस्व सुधारको लागि गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरू देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

- वडा तथा नगरकार्यपालिकाबाट अनलाइन विधिबाट नगदी रसिद काट्ने व्यवस्था गर्ने
- व्यावसायीहरूसंग समन्वय र सहकार्यमा काम गर्नुपर्ने
- वडास्तरमा नागरिकहरूलाई कर शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
- करदाताको पहिचान तथा अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने
- वडा कार्यालयमा राजश्व संकलनको लागि सफ्टवेयरको व्यवस्था गर्ने
- कम्प्युटर प्रणालीबाट राजश्व संकलन गर्ने
- सबै वडामा राजश्व संकलनको सफ्टवेयर जडान गर्ने
- राजश्व संकलनको लागि कर, शुल्क तथा महशुलका दर शिर्षक अनुसार स्पष्ट गरी आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्ने
- राजश्वको दायरा बढाउने र दर घटाउने
- वडा सचिब तथा राजश्व परामर्श समितिलाई राजश्व सम्बन्धी तालिम उपलब्ध गराउने

- आर्थिक ऐनमा कर, शुल्क तथा दस्तुरका शिर्षकहरू स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्ने
- वडाबाट राजश्व संकलन कम्प्युटरका विधिबाट गर्नुपर्ने
- राजश्व संकलन सम्बन्धी कार्यविधि तयार पारी लागु गर्नुपर्ने

४.३ राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा

राजस्व परिचालन सम्बन्धी अध्ययन तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रियाको दौरानमा संकलित सूचना तथा विश्लेषणबाट आएका नतिजाहरूलाई समेत समावेश गरी नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरिएको छ । राजस्व सुधार कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरूलाई देहायअनुसार ३ विषयगत क्षेत्रमा वर्गीकरण गरी प्रस्तुत गरिएको छ :

४.३.१ नीति, ऐन, नियम, कार्यविधि र मापदण्ड

राजस्व परिचालनको विद्यमान अवस्था, कूल संभाव्यताको अध्ययन तथा विश्लेषण सम्बन्धी सूचना र छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा नीति, ऐन, नियम, कार्यविधि र मापदण्ड सम्बन्धी विषयगत क्षेत्रगत कार्यक्रम देहायअनुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका २२ : नीति ऐन नियम कार्यविधि मापदण्ड सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विषय क्षेत्रगत राजस्व सुधारका कार्यहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
१.	कर तथा गैर कर राजस्व सम्बन्धी ऐन तर्जुमा गरी सो को आधारमा आर्थिक ऐन तर्जुमा र कार्यान्वयन गने	२०७७ चैत्र मसान्त	राजश्व परामर्श समिति
२	कर तथा गैर करका प्रमुख क्षेत्रको राजस्व संकलन र व्यवस्थापनको लागि कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने	२०७७ चैत्र मसान्त	राजश्व परामर्श समिति
३	ऐलानी पर्ती जग्गाको भोगचलन, व्यवसायमा प्रयोग गरे वापत आर्थिक ऐनमा भएका व्यवस्था कार्यान्वयन गरी आय बृद्धि गर्ने	२०७८ बैशाख सम्म	कार्यपालिका
४	राम्रो अभ्यास भएको पोखरा, धरान, बुटवल, दमक, वालिङ लगायतका नगरपालिकाको आर्थिक ऐन अध्ययन गरी आर्थिक ऐनमा पूर्ण बनाउने र समयसापेक्ष अद्यावधिक र सुधार गर्ने	२०७८ बैशाख सम्म	कार्यपालिका
५	ऐलानी पर्ती जग्गाको भोगचलन, व्यवसायमा प्रयोग गरे वापत आर्थिक ऐनमा भएका व्यवस्था कार्यान्वयन गरी आय बृद्धि गर्ने	२०७८ असार मसान्त	राजश्व परामर्श समिति

४.३.२ कर, शुल्क, दस्तुर, बिक्री र महशुलका दर

राजस्व परिचालनको विद्यमान अवस्था, कूल संभाव्यताको अध्ययन तथा विश्लेषण सम्बन्धी सूचना र छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा कर, शुल्क, दस्तुर, बिक्री र महशुलका दर सम्बन्धी विषयगत क्षेत्रको कार्यक्रम देहायअनुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका २३ : कर, शूल्क, दस्तूर बिक्री र महशूलका दर

क्र.सं.	विषय क्षेत्रगत राजस्व सुधारका कार्यहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
१.	जमीनको उपयोग अनुसार आर्थिक ऐनमा भूमिकर (मालपोत) को दर छुट्टै निर्धारण गर्ने	२०७७ चैत्र मसान्त	राजश्व परामर्श समिति
२	कोभिड १९ को असर तथा क्षमताको आधारमा घरजग्गा वहाल करको दरमा पुनरावलोकन गर्ने र वडा मार्फत घरधनीलाई करको दायरामा ल्याउन अभियान संचालन गर्ने	२०७८ असार मसान्त	कार्यपालिका
३	दर निर्धारण गर्नु भन्दा पहिले स्थानीय कर सम्बन्धमा	२०७८ जेष्ठ	राजश्व

क.सं.	विषय क्षेत्रगत राजस्व सुधारका कार्यहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
	नगरबासी, नागरिक समाज, नीजि क्षेत्र, व्यवसायी र सरोकारवालासँग राय परामर्श गर्ने	मसान्त	परामर्श समिति
४	सार्वजानिक निजी साझेदारी विधिबाट फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क संकलन गर्नुपर्ने	२०७८ श्रावण मसान्त	राजश्व परामर्श समिति

४.३.३ राजस्व प्रशासन तथा व्यवस्थापन

राजस्व परिचालनको विद्यमान अवस्था, कूल संभाव्यताको अध्ययन तथा विश्लेषण सम्बन्धी सूचना र छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा कर, शुल्क, दस्तुर, बिक्री र महशुलका दर सम्बन्धी विषयगत क्षेत्रको कार्यक्रम देहायअनुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका २४ : राजश्व प्रशासन तथा व्यवस्थापन

क.सं.	विषय क्षेत्रगत राजस्व सुधारका कार्यहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
१	बढी कर तिर्ने करदातालाई सम्मान गर्ने	२०७८ असार मसान्त	राजश्व परामर्श समिति
२	कर प्रशासनमा दण्ड र प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने	२०७८ असार मसान्त	राजश्व परामर्श समिति
२	कर तिर्ने माध्यमको सहजता (घुम्ती सेवा, वडा कार्यालय र अनलाईन सेवाको व्यवस्था गर्ने)	निरन्तर	वडा कार्यालय र राजश्व परामर्श समिति
३	राजश्व प्रशासनको पारदर्शिता (आय र खर्चको विवरण मिडिया, सार्वजनिक सुनुवाई र अन्य माध्यमबाट सार्वजनिक गर्ने)	निरन्तर	आर्थिक प्रशासन शाखा
४	संकलित राजश्वको उपयोग (उत्पादनमूलक आयोजना लगानी बढाउने र सो बारेमा करदातासग परामर्श गर्ने)	२०७८ असोज मसान्त	नगरकार्यपालिका
५	कर र गैरको आधार, करदाता र दायरा, मूल्याकन, संकलन, अभिलेख, दाखिला प्रक्रिया र नतिजाको अनुगमन गर्ने	प्रत्येक असार मसान्त	अनुगमन समिति
६	अनुगमन समितिको गठन	२०७८ असोज मसान्त	कार्यपालिका
७	अनलाइन राजश्व भुक्तानीको व्यवस्था	२०७८ असोज मसान्त	राजश्व परामर्श समिति र वडा कार्यालय
८	राजस्व प्रशासनका कर्मचारी (वडा सचिव समेत)हरूको लागि अध्ययन तथा क्षमता विकास तालिम व्यवस्था गर्ने,	२०७८ असोज मसान्त	कार्यपालिका
९	राजस्व परामर्श समितिलाई क्रियाशिल बनाउन तालिम तथा अभिमुखीकरणको व्यवस्था गर्ने	२०७८ असोज मसान्त	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
१०	वडा कार्यालय, उद्योग वाणिज्य संघ, टोल विकास संस्था मार्फत कर शिक्षा कार्यक्रम नियमित रुपमा संचालन गर्ने	२०७८ असोज मसान्त	कार्यपालिका

परिच्छेद पाँच

आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि नगरपालिकाको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ । राजस्व प्रक्षेपण गर्दा महालेखा परिक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ उल्लिखित शीर्षकगत रुपमा गरिएको छ । नगरपालिकाको राजस्व अधिकार, हालको आय संकलन अवस्था तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात आय संकलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यस प्रक्षेपणले नगरपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

५.१ कोभिड १९ र बन्दाबन्दीको राजस्व संकलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन

कोभिड १९ को महाव्याधी र त्यसको रोकथाम र प्रभाव न्यूनीकरणका गरिएको बन्दाबन्दीले राजस्व संकलनमा पार्ने प्रभावलाई आँकलन गर्ने प्रयास गरिएको छ । २०७६ चैत्र ११ गते देखि करिब ६ महिना सम्म अत्यावस्यक वाहेकका सबै प्रकारका यातायात सेवा, उद्योग, व्यापारका साथै आवतजावतमा रोक लगाईएकाले सो अवधिमा रोजगारी तथा आर्थिक कारोवार बन्द प्राय रह्यो । जसको कारणले नगरका आर्थिक गतिविधिहरूमा संकुचनका साथै राजस्व संकलनका स्रोतहरूमा पनि प्रतिकुल असर पर्न स्वभावित छ । यसले नगरपालिकाले चालु बर्षको राजस्व असुलीमा मात्र नभई आगामी आर्थिक बर्षको राजस्व असुलीमा समेत प्रभाव पर्ने देखिएको छ । त्यसैले नगरपालिकाको आगामी आर्थिक बर्षको राजस्व प्रक्षेपण गर्दा त्यसले प्रभाव पार्न सक्ने क्षेत्रमा संकलन हुने राजस्वमा पनि संकुचन आउने प्रक्षेपण गरिएको छ । कोभिड १८ र बन्दाबन्दी, निषेधाज्ञा कारण र स्वास्थ्य सुरक्षाका गरिएका अन्य नियन्त्रण प्रावधानले प्रत्यक्ष प्रभाव पर्ने मुख्य आय स्रोतहरूको विश्लेषण यहाँ गरिएको छ :

क) व्यवसाय कर:

गत तथा चालु आर्थिक बर्षमा बन्दाबन्दीको कारणले नगरक्षेत्रमा रहेका व्यापार, पेशा, व्यावसाय, उद्योगधन्दाहरू ६ महिना भन्दा बढी सम्म वन्द नै रहे । नगरपालिकाले चालु आ.ब.को बन्द अवधीको ब्यवसाय करमा सहुलियत दिने नीति अवलम्बन गर्नु न्यायोचित हुन्छ । ब्यवसाय कर वार्षिक कर भएको र यस्तो सहुलियत भुक्तानी गरिसकेका तथा भुक्तानी गर्न बाँकी दुबै किसिमका करदाताहरूले पाउनु पर्ने हुन्छ । त्यसको लागि सो अवधिको ब्यवसाय कर छुट आगामी आर्थिक बर्षको ब्यवसाय करमा समायोजन गर्दा सहज हुने हुन्छ । वन्द अवधिको ब्यवसाय करलाई आगामी आर्थिक बर्षको ब्यवसाय करमा समायोजन गर्दा यस शिर्षकमा हुने आयमा प्रभाव पार्ने अनुमान गरिएको छ ।

ख) घरजग्गा बहाल कर:

नगरको आर्थिक गतिविधिहरूमा आउने संकुचनले आगामी आर्थिक बर्षमा बहालमा लिई ब्यवसाय सञ्चालन गर्नेको संख्या तथा वहालमा बस्नेको संख्यामा कमी आउने आँकलन गरिएको छ । त्यसका अतिरिक्त नगरपालिकाले चालु आर्थिक बर्षको बन्दाबन्दीको अवस्था (करिव ३ महिना) बहालकर छुट दिनु न्यायोचित हुने देखिन्छ । यस अवस्थामा भुक्तानी गरिसकेका करदाताको घरबहाल करलाई आगामी आर्थिक बर्षको बहालकरमा समायोजन गर्नुपर्ने हुनाले यस शीर्षकको आय असुलीमा प्रभाव पार्ने अनुमान गरिएको छ ।

ग) नक्सा पास दस्तुर:

बन्दाबन्दीको कारणले आर्थिक गतिविधिमा आएको कमीको कारणले आगामी आर्थिक बर्षमा भवन निर्माण कार्यमा सुस्तता आउने अनुमान गरिएको छ। त्यसैले यस शिर्षकमाको आयमा प्रभाव पार्ने अनुमान गरिएको छ।

घ) ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थको बिक्री:

बन्दाबन्दीको कारणले आर्थिक गतिविधिमा आएको कमीको कारणले निर्माण कार्यमा सुस्तता आउने अनुमान गरिएको छ। जसको प्रभाव ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थको बिक्रीमा पर्ने तथ्यलाई समेत मनन गरी आय अनुमान गरिएको छ।

ङ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन दस्तुर:

बन्दाबन्दीको कारणले आर्थिक गतिविधिमा आएको कमीको कारणले आगामी आर्थिक बर्षमा घर जग्गाको कारोबारमा सुस्तता आउने अनुमान गरिएको छ। त्यसैले यस शिर्षकको आयमा प्रभाव पार्ने अनुमान गरिएको छ।

५.२ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात्को आगामी तीन वर्ष (आ.व. २०७८/७९ देखि २०८०/८१) को लागि राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ। यस प्रक्षेपणमा राजस्व सुधार योजनामा प्रस्ताव गरिएका क्रियाकलापहरूको आधारमा गरिएको छ। धेरैजसो शिर्षकहरूको आ.व. २०७७/७८ मा गरिएको आय प्रक्षेपण प्राप्त तथ्यांकमा आधारित छ। आय प्रक्षेपण गर्दा भविष्यमा आयका आधारको दायरा तथा दर बढ्न गई सोबाट हुन सक्ने योगदानलाई समेत मध्यनजर गरिएको छ। त्यसैगरी केही शिर्षकहरूको आय प्रक्षेपण गर्दा विगतको आय संकलनको वृद्धिदरलाई आधार मानिएको छ। आय प्रक्षेपणका आधारहरूलाई शिर्षकगत रुपमा देहायअनुसार व्याख्या गरिएको छ।

तालिका २५ : आगामी आ.व.ह□का लागि राजस्व प्रक्षेपणका आधारह□ (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
क.	आन्तरिक आय तर्फ	६१५६८	
११३१३	सम्पत्ति कर	५०९७	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	१२८६	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ७५ प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२१	घर बहाल कर	७३५०	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	५७६०	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाका ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५१	साना सवारी कर	१००	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७०	विज्ञापन कर	५४०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	१७५	आ.व. २०७८/७९ मा ८५ प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	२,५००	आ.व. २०७८/७९ मा ८० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरूमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४१५७	काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर विक्री	७५०	आ.व. २०७८/७९ मा ६० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरूमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
१४२१२	सरकारी सम्पत्ती बिक्रिबाट प्राप्त रकम	*२५००*	आ.व. २०७८/७९ मा पुराना मालसामानहरूको लिलाम बिक्रीवाट वार्षिक २५ लाख हजार आय हुने अनुमान र त्यसपछि १० प्रतिशतले वृद्धि हुदै जाने
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	*५०*	आ.व. २०७८/७९ मा फाराम, पुस्तक, नक्सा जस्ता सामग्रीहरूको बिक्रीवाट रु ५० हजार संकलन हुने र त्यसपछि बार्षिक १० प्रतिशत बृद्धि हुँदै जाने
१४२१६	नीजि धारा वापतको महशुल	४०८	कूल संभावनाको ६० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१८	विद्युत महशुल	६०७	कूल संभावनाको ६० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री		
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा विक्री	१३,९५४	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	२,१६०	कूल संभावनाको ५० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
	अस्पताल संचालन सेवा शुल्क	-	अनुमान नगरिएको
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	२५	आ.ब. २०७८/७९ मा एकमुष्ट २५ हजार र त्यसपछि क्रमश: १० प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	*७५*	विद्यालय इजाजत, परिक्षा आदि क्षेत्रवाट आ.व. २०७८/७९ मा एकमुष्ट ७५ हजार र त्यसपछि १० प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ती मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	३००	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ७५ प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	२,७००	आ.व. २०७८/७९ मा कुल संभावनाको ५० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	२२२०	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ७५ प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	४,०५०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ७५ प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१२०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	१२००	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ७५ प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	६००	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ७५ प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२५३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	९२०	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२९१	पर्यटन शुल्क	४८९६	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	२०	एकमुष्ट बार्षिक रु. २० हजार अनुमान
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	३०	एकमुष्ट बार्षिक रु. ३० हजार अनुमान
१४५२९	अन्य राजस्व	५०	आ.व. २०७८/७९ मा माथि नपरेका अन्य शिर्षकवाट वार्षिक रु. ५० हजार प्राप्त हुने अनुमान र त्यसपछि १० प्रतिशतले बृद्धि हुदै जाने
१४६११	व्यवसाय कर	११२५	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
ख.	**राजस्व बाँडफाँट**	**१०४४२७**	

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
ख.१	***नेपाल सरकार***	***९९६१०***	
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	९९५२०	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क		
१४१५३	बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी	९०	आ.व. २०७५/७६ को प्राप्त रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
ख.२	***प्रदेश सकार***	***४८१६***	
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	५३०	आ.व. २०७६/७७ मा प्राप्त रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	३७०१	आ.व. २०७६/७७ मा प्राप्त रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
११४७१	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	४५	आ.ब. २०७८/७९ मा एकमुष्ट ४५ हजार र त्यसपछि क्रमशः ५ प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	५४०	कूल संभावनाको ६० प्रतिशतमा नगरपालिकाको हिस्सा ६० प्रतिशत रकममा १० प्रतिशतका दरले बृद्धी हुँदै जाने
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**५५९६६७**	
ग.१	***नेपाल सरकार***	***५१४९२४***	
१३३११	समानीकरण अनुदान	११९७००	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	३८५४५५	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत		
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	८२६९	गत आ.व.मा प्राप्त रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजीगत		
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१५००	२०७८/७९ मा एकमुष्ट १ करोड ५० लाख अनुमान गरिएको र त्यसपछि क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत		
१३३१८	अन्य अनुदान चालु *(सामाजिक सुरक्षा समेत)*	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत		
ग.२	***प्रदेश सरकार***	***३७११२***	
१३३११	समानीकरण अनुदान	७४९१	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	१४३५२	गत आ.व.मा प्राप्त रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत		
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	७१४०	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजीगत		
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	८१२९	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत		
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत		
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	***७६३१***	
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	०	सडक बोर्ड, नगर विकास कोष जस्ता संघ/संस्थावाट चालु आ.ब.को अनुमान रकममा बार्षिक १० प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	७६३१	आ.ब. २०७८/७९ मा जनताको लागत सहभागितावाट रु. ७६ लाख ३१ हजार प्राप्त हुने र त्यसपछि बार्षिक १० प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने
	कूल जम्मा	**७२५६६२**	

५.३ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण

आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी नगरपालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । प्रक्षेपणको लागि राजस्व संकेत वर्तमानमा सिफारिश गरिएको लेखा कोडको आधारमा गरिएको छ ।

तालिका २६ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ को अनुमान	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
क.	**आन्तरिक आय तर्फ**	९१२१	१२७९५	४१९१८	४८६७९	५५५७९
११३१३	सम्पत्ति कर	७२१	९००	३०५८	३६७०	४४०४
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	२६२	२३०	९६५	१०६१	११६७
११३२१	घर बहाल कर	४८५	४६०	५१४५	६१७४	७४०९
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	०	०	३४५६	४१४७	४९७७
११४५१	साना सवारी कर	०	०	६०	६९	७९
११४७०	विज्ञापन कर	०	०	३२४	३५६	३९२
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	०	१०५	१४९	१६४	१८०
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	८९६	३२४५	२०००	२२००	२४२०
१४१५७	काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर विक्री	०	०	४५०	४९५	५४५
१४२१२	सरकारी सम्पत्ती बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	०	२५००	२७५०	३०२५
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	०	५०	५५	६१
१४२१६	नीजि धारा वापतको महशुल	०	०	२४५	२८२	३२४
१४२१८	विद्युत महशुल	०	०	३६४	४१९	४८२
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री					
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा विक्री	३९५५	*५८०८*	९७६८	११७२१	१४०६६
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	०	०	१०८०	१२९६	१५५५
	अस्पताल संचालन सेवा शुल्क	०	०			
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	०	०	२५	२८	३०
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	०	०	७५	८३	९१
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ती मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	२८	३५०	२२५	२४८	२७२
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	०	१३५०	१६२०	१९४४
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	१६४	२९०	१६६५	१९१५	२२०२
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	१२४७	८१५	३०३८	३३४१	३६७५
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	८६	०	१०८	११९	१३१
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	५२०	०	९००	९९०	१०८९
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	२२६	०	४५०	४९५	५४५
१४२५३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	४३	९२	६४४	७४१	८५२
१४२९१	पर्यटन शुल्क	०	०	२९३८	३२३१	३५५४
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०	०	२०	२०	२०
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०	०	३०	३०	३०
१४५२९	अन्य राजस्व	०	०	५०	५५	६१
१४६११	व्यवसाय कर	४८८	५००	७८८	९०६	१०४१
ख.	**राजस्व बाँडफाँट**	६९१०२	९८८९७	१०४०८१	१०९२९५	११४७७०

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ को अनुमान	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
ख.१	*नेपाल सरकार*	*६५२६४*	*९४८६७*	*९९६१०*	*१०४५९१*	*१०९८२१*
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	६५१८२	९४७८१	९९५२०	१०४४९६	१०९७२१
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क					
१४१५३	बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी	८२	८६	९०	९५	१००
ख.२	*प्रदेश सकार*	३८३८	४०३०	४४७१	४७०४	४९५०
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	४८१	५०५	५३०	५५७	५८५
११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	३३५७	३५२५	३७०१	३८८६	४०८०
११४७१	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	०	४५	४७	५०
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	०	१९४	२१४	२३५
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**४९७५६५**	**५२४३२०**	**५५९६६७**	**५८८०३२**	**६१७८५४**
ग.१	*नेपाल सरकार*	*४६७२०५*	*४८८९७५*	*५१४९२४*	*५४०६७०*	*५६७७०३*
१३३११	समानीकरण अनुदान	११५५००	११४०००	११९७००	१२५६८५	१३१९६९
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	३४४२०५	३६७१००	३८५४५५	४०४७२८	४२४९६४
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत					
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	७५००	७८७५	८२६९	८६८२	९११६
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजीगत					
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	०	१५००	१५७५	१६५४
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत					
१३३१८	अन्य अनुदान चालु *(सामाजिक सुरक्षा समेत)*	०	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत					
ग.२	*प्रदेश सरकार*	*३०३६०*	*३५३४५*	*३७११२*	*३८९६८*	*४०९१६*
१३३११	समानीकरण अनुदान	७०६५	७१३४	७४९१	७८६५	८२५८
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	१३०१८	१३६६९	१४३५२	१५०७०	१५८२३
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत					
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	७५००	६८००	७१४०	७४९७	७८७२
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजीगत					
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	२७७७	७७४२	८१२९	८५३६	८९६२
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत					
१३३१८	अन्य अनुदान चालु			०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत					
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*०*	*०*	*७६३१*	*८३९५*	*९२३४*
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	०	०	०	०	०
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	०	०	७६३१	८३९५	९२३४
	कूल जम्मा	**५७५७८८**	**६३६०१२**	**७०५६६६**	**७४६००६**	**७८८२०३**

५.४ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपणको शारांश

श्रोत अनुसार राजस्वको हालको अवस्था र आगामी ३ आर्थिक बर्षहरूको प्रमुख श्रोतको प्रक्षेपण देहायअनुसार तालिका प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २७ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको खर्चको श्रोत अनूसार राजस्व प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

क्र. सं.	राजश्व शिर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ को अनुमान	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
१.	**आन्तरिक आय**	९१२१	१२७९५	४१९१८	४८६७९	५५५७९
२	**राजश्व बाँडफाँड**	६९१०२	९८८९७	१०४०८१	१०९२९५	११४७७०

क्र. सं.	राजश्व शिर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ को अनुमान	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
	नेपाल सरकार	*६५२६४*	*९४८६७*	*९९६१०*	*१०४५९१*	*१०९८२१*
	प्रदेश सरकार	*३८३८*	*४०२९.९*	*४४७१*	*४७०४*	*४९५०*
३	**अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण**	**४९७५६५**	**५२४३२०**	**५५९६६७**	**५८८०३२**	**६१७८५४**
	संघीय सरकार	*४६७२०५*	*४८८९७५*	*५१४९२४*	*५४०६७०*	*५६७७०३*
	प्रदेश सरकार	*३०३६०*	*३५३४५*	*३७११२*	*३८९६८*	*४०९१६*
	अन्य आन्तरिक अनुदान	*०*	*०*	*७६३१.४४२*	*८३९४.५८६*	*९२३४.०४५*
जम्मा		**५७५७८८**	**६३६०१२**	**७०५६६६**	**७४६००६**	**७८८२०३**
कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)		**१.५८**	**२.०१**	**५.९४**	**६.५३**	**७.०५**

परिच्छेद ६ :

कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

सहभागितात्मक पद्दति अपनाई तर्जुमा गरिएको परिच्छेद ४ मा उल्लेखित राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि नगरपालिकाले राजस्व सुधार कार्यक्रमलाई व्यय वजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्न व्यवस्था आवश्यक हुन्छ । कार्ययोजनामा उल्लेख भएका कार्य सम्पादन हुन नसकेमा त्यसले प्रक्षेपण गरिए बमोजिम आय संकलनमा प्रभाव पार्न सक्दछ । यसका अतिरिक्त राजस्व सुधार कार्ययोजनाका निश्चित कार्य गर्न अन्य सहयोगी निकाय तथा परियोजनाहरूवाट पनि सहयोग लिन सकिन्छ । नगरपालिकाको आफ्नो बार्षिक योजना तथा बजेटमा राजस्व सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरू सञ्चालनकोलागि बजेट व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- राजस्व कम्प्युटर सफ्टवर प्रणालीमा सुधार, मर्मत तथा संचालन तालिम
- वडाहरूलाई आवश्यक पर्ने उपकरण तथा सामग्रीहरूको व्यवस्था
- मूख्य आयका स्रोतहरूको व्यवस्थापनकोलागि कार्यविधिहरू तयारी
- कर शिक्षा कार्यक्रम तथा कर संकलन टोली परिचालन
- कर्मचारीहरूको क्षमता विकास
- कर्मचारी प्रोत्साहन प्याकेज
- राजस्वका स्रोतहरूको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन
- आय मूलक सेवाको स्थापनामा निजी क्षेत्रको साझेदारीकोलागि विस्तृत परियोजना प्रस्ताव तयारी
- राजस्व संकलनको अनुगमन तथा राजस्व परीक्षण ।

नगरपालिकालाई प्राप्त राजस्व अधिकारहरू मध्ये कतिपय अधिकारहरू विगतको तुलनामा निकै फरक भएकाले राजस्व व्यवस्थापनलाई त्यस अनुरुप सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ । तसर्थ राजस्व सुधार कार्य योजनामा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरूलाई पनि प्राथमिकता निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ ।

६.२ श्रोत व्यवस्थापन

यस राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तावित राजस्व सुधारका कार्यहरूलाई प्रमुख रुपमा नगरपालिकाको बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । यसका साथै प्रस्ताविक कार्यहरूलाई नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र विकास साझेदार निकाय तथा संघ/संस्थाहरूसँग समेत समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था गरिनेछ ।

६.३ कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मुल्यांकन

स्थानीय सरकार संचालन ऐनको व्यवस्था अनुसार राजस्व परामर्श समितिलाई राजस्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी अन्तरिक आम्दानीका स्रोतहरू अनुमान गर्ने र स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिलाई आय अनुमान गर्ने कार्यमा यो राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सहयोग गर्दछ । यो राजस्व सुधार

कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्यांकन व्यवस्था सिफारिश गरिएको छ ।

(क) कार्यालय स्तरको अनुगमनः

यो स्तरको अनुगमन तथा मूल्यांकनकोलागि प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, राजस्व शाखा तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरूलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ । स्थानीय सरकारले कम्तिमा महिनामा एक पटक बैठक वसी योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा असुली अवस्थाको अनुगमन गरी लक्ष हासिल गर्नेतर्फ आवश्यक कार्यगत निर्णयहरू गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।

(ख) राजस्व परामर्श समितिवाट अनुगमन तथा मूल्यांकनः

राजस्व परामर्श समितिले चौमासिक रुपमा राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था, आय संकलनको अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई आवश्यक परामर्श प्रदान गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । त्यसैगरी आगामी आर्थिक बर्षकोलागि आयको अनुमान गर्ने कार्य पूर्व भएका कार्यको मूल्यांकन गरी स्रोत, दर तथा दायरामा सुधारकोलागि कृयाकलाप सिफारिश गर्ने र त्यसको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ । यसका अतिरिक्त आर्थिक बर्षको समाप्ती पश्चात राजस्व सुधार योजनाको समिक्षा गर्नुपर्दछ ।

(ग) कार्यपालिकावाट अनुगमन तथा मूल्यांकनः

कार्यपालिकाको बैठकले राजस्व परामर्श समितिबाट प्रस्तुत गरेका सुझावहरूलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । छलफलको क्रममा राजस्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समिक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नु आवश्यक भएमा निर्णय गरिन्छ ।

(घ) वाह्य अनुगमन तथा मूल्यांकनः

राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्ने चाहने संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरू आदिले अनुगमनकालागि सहयोग प्रदान गर्न सक्नेछन् । यस्तो अनुगमन प्रणालीको स्थापनाले स्थानीय सरकारको अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्ने क्षमतामा विकास हुनेछ । राजस्व प्रशासनसंग सम्बन्धित तथ्यांक बाहेक योजना कार्यान्वयन प्रकृयाको अनुगमन तथा करदाताहरूको अनुभुति संकलन पनि अनुगमनको मूख्य विधि हुनसक्नेछ ।

अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू

- नेपालको संविधान २०७२
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- नेपाल सरकारको वजेट वक्तव्य, २०७६।७७
- नेपाल सरकारको आर्थिक ऐन, २०७६
- राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४
- एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४
- स्थानीय तहको आर्थिक ऐनको नमूना, २०७४
- प्रदेश तथा स्थानीय कर सम्बन्धी अध्ययन तथा सुझाव प्रतिवेदन, २०७५ - नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) निर्णयबाट गठित कार्यदलले अर्थ मन्त्रालय समक्ष पेश गरेको
- साँफेबगर नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७७।७८

अनुसूची २ : तथ्याङ्क र सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फारम

राजश्व सुधार कार्ययोजना(RIAP)

तथ्यांक संकलन फारम

क. राजस्वका स्रोतहरू तथा हालको परिचालन अवस्था

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	संकलन भएको/नभएको	कैफियत
क.१	**कर तर्फ**				
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)				
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर				
७	विज्ञापन कर				
क.२.	**अन्य राजस्व**				
	शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल				
१	वहाल विटौरी शुल्क				
२	पार्किङ्ग शुल्क				
३	पर्यटन शुल्क				
४	परिक्षा शुल्क				
५	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क				
६	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफलायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्वन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क				
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क				
८	फोहरमैला ब्यवस्थापन शुल्क				
९	अस्पताल संचालन				
१०	एम्बुलेन्स संचालन				
११	दमकल संचालन				
१२	मूल्यांकन सेवा शुल्क				
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल				
१४	स्थानीय विद्युत महसुल				
	दस्तुर				
१	नक्सापास दस्तुर				
२	सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर				

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	संकलन भएको/नभएको	कैफियत
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर				
४	नाता प्रमाणित दस्तुर				
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर				
	बिक्री तथा अन्य आय				
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको विक्री				
२	काठ, दाउरा, जाराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री				
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम				
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त				
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय				
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना				
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना				
८	अन्य राजस्व				

ख. करदाता तथा कर संकलन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	आयका प्रकार	हाल सम्म दर्ता भएको संख्या	गत आ.व. २०७६/०७७		कैफियत
			कर तिर्नेको संख्या	संकलित रकम	
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर				

ग. राजस्वमा आधारित तथ्यांक तथा सूचनाहरू

ग.१ भवन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	औसत मासिक बहाल दर
१	व्यापारीक प्रयोजनकालागि निर्मित भवन/घरहरू *(नोटः नीजि अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्यापस आदी)*			
२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरू			
३	आवासिय भवन/घरहरू			
	कच्ची घरहरू (कच्चीजोडाई तथा छानाा)			
	अर्ध कच्ची घरहरू (माटोको जोडाई र कंकिट वा स्टिलको छाना भएका)			
	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर (Without RCC Frame Structure)			
	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर (With RCC Frame Structure)			
जम्मा				

ग.२ जग्गा सम्बन्धी विवरण *(नोटः जग्गाको उपययोगिता तथा मुल्यांकनका आधारमा वर्गिकरण गर्ने ।)*

क.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मुल्यांकन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)	कैफियत

१				
२				
३				
जम्मा				

ग.३ सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	**सवारी साधन**	**अनुमानित संख्या**	**कैफियत**
१	अटो रिक्सा, ई रिक्सा		
२	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा		
जम्मा			

ग.४ व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	**व्यापार व्यवसायको विवरण**	**सानालगानी**	**मझौला लगानी**	**ठुला लगानी**	**कैफियत**
१	उद्योग				
२	वित्तिय संस्था (बैक, विकास बैक, सहकारी, विमा, मनि टर्नास्फर आदि)				
३	व्यापारिक मल, सपिङ सेन्टर				
४	संस्थागत विद्यालय तथा कलेज				
५	नीजि अस्पताल				
६	होटल तथा रिसोर्ट				
७	डिलर तथा थोक विक्रेता				
८	अन्य व्यवसायहरू				

ग.५ विक्री गर्ने बस्तु संग सम्बन्धित विवरण

क्र.सं.	**उत्पादन/उत्खनन स्थल**	**बस्तुहरू**	**कुल उत्खनन तथा विक्री योग्य परिमाण**	**कैफियत**
१		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		
२		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		

ग.६ जडिबुटी तथा कवाडी वस्तुको व्यवसायिक उपयोग

क.सं.	**बस्तुहरू**	**इकाई**	**अनुमानित संकलन परिमाण**	**बजार बिक्री मुल्य**
क.	जडिबुटी जन्य बस्तुहरू			

ख.	कवाडी जन्य बस्तुहरू			

ग.७ नक्सापास सम्बन्धि विवरण (प्राविधिक शाखा)

१	नक्सापास लागु भएको मिति			
क्र.सं.	**विवरण**	हाल सम्म (जम्मा)	**आ.व. २०७६।७७ मा**	चालु आ.व.मा हुन सक्ने अनुमान
२	नक्सा पास संख्या			
३	अभिलेखिकरण संख्या			

४	औसत नक्सापास हुने घरको क्षेत्रफल (वर्ग मिटर)	
	नक्सापास बापत संकलन हुने औसत दस्तुर	
५	**हालसम्म नक्सापास भएको सबैभन्दा ठुलो संरचना**	
	क्षेत्रफल	
	नक्सापास भएको आर्थिक वर्ष	
	नक्सापास दस्तुर	

घ. सम्पत्ति परिचालन (जिन्सी शाखा)

घ.१.स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा

क्र.सं.	जग्गा रहेका स्थान	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)	कैफियत
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

घ.२. स्वामित्वमा रहेका भवन

क्र.सं.	स्थान	भवनको विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

घ.३. स्वमित्वमा रहेका र बहालमा भएका मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण

क्र.सं.	मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण	विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

ङ. निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
१	फोहरमैला व्यवस्थापन					
२	खानेपानी / धारा					
३	बिजुली					
४	ढल निकास					
५	सडक बत्ति					
६	सार्वजनिक शौचालय					
७	पार्क					
८	पर्यटकिय स्थल					
९	हाट बजार					
१०	पशु बधशाला					
११	बसपार्क					
१२	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र					
१४	एम्बुलेन्स संचालन					
१५	दमकल संचालन					

च. ठेक्का कायम भई वा अमानत बाट आय संकलनको अवस्था

क्र.सं.	विवरण	स्थल	गत आ.व. २०७६/०७७		चालु आ.व. २०७७/०७८		
			परिमाण	ठेक्का लागेको /संकलन भएको रकम	परिमाण	न्युनतम ठेक्का रकम	ठेक्का लागेको /संकलन भएको रकम
१	स्लेट						
२	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो						
३	काठ, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर						
४	विज्ञापन						
५	हाटबजार						
६							

अनुसूची ४ : मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुती तथा छलफल कार्यक्रमको उपस्थिति

आज मिति २०७८ साल माघ ०६ गतेका दिन यस साँफेबगर नगरपालिकाका नगर उप प्रमुख एवं राजस्व परामर्श समितिका संयोजक श्री निर्मला देवी बुढ्थापा ज्यूको अध्यक्षता तथा साँफेबगर नगरपालिकाका नगर प्रमुख श्री कुल बहादुर कुँवर ज्यूको प्रमुख आतिथ्यतामा राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा (Revenue Improvement Action plan) छलफल कार्यक्रम देहायको सहभागितामा सञ्चालन गरियो।

उपस्थिती।

क्र.सं.	नाम, थर	पद	ठेगाना	सम्पर्क नं.	दस्तखत
१-	श्री निर्मला देवी बुढ्थापा	रा.प.स. संयोजक एवं नगर उप-प्रमुख	साँफेबगर न.पा.	9868707046	[illegible]
२-	श्री कुल बहादुर कुँवर	प्रमुख अतिथी एवं नगर प्रमुख	,, ,,	९८५१०६६११८	[illegible]
३-	श्री प्रकाश बहादुर शाह	नेकपा जिल्ला कांग्रेस विभाग प्रमुख	अछाम	9858421248	[illegible]
४.	श्री राजन कुँवर	महासमिति सदस्य नेपाली कांग्रेस	,,	9851131793	[illegible]
५.	श्री पुष्प बहादुर बुढा	ति.प्र.प्र.अ.	साँफेबगर न.पा.	९८४८५८६०२६	[illegible]
६-	श्री प्रेम दवाडी	विज्ञ राजस्व अध्ययनसँग सम्बन्धित	जि.आई.जेड. सिडीएसपी	९८५१२०२५६३	[illegible]
७-	श्री सुरेन्द्र वाग्ले	,, ,,	,, ,,	९८५६०६०५२७	[illegible]
८-	श्री दुर्गाकला राई	प्रदेश संयोजक	,, ,,	9851068623	[illegible]
९-	श्री अमर बहादुर शाह	वडा अध्यक्ष वडा नं -१	सा.न.पा. -१	9868436555	[illegible]
१०-	श्री जमुना देवी भुल	का.वा. वडा अध्यक्षा	,, -२		जमुना
११-	श्री कृष्ण बहादुर बुढा	वडा अध्यक्ष	,, -३	९८५६६२३२६४	[illegible]
१२.	श्री बालगिरी कुँवर	वडा अध्यक्ष	,, -४	९८४८६६६५०२	[illegible]
१३.	श्री उजिरे साउँद	,, ,,	,, -५		[illegible]
१४-	श्री प्रेमराज शर्मा	,, ,,	,, -६	९८४८६९२६६०	[illegible]
१५-	श्री मिठु सिंह भाट	,, ,,	,, -७	9848711695	[illegible]
१६-	श्री टंक बहादुर कुँवर	,, ,,	,, -८	9869156866	[illegible]
१७-	श्री ध्रुव बहादुर थापा	,, ,,	,, -९	९८४८५५४०३५	[illegible]
१८-	श्री लाल बहादुर खड्का	वडा अध्यक्ष	,, -१०	९८५८४९०९९१	[illegible]
१९-	श्री गणेश बहादुर खड्का	,, ,,	,, -११	९८६६८६२६४८	[illegible]
२०-	श्री प्रकाश बहादुर राना	,, ,,	,, -१२	९८४८५३०९३९	[illegible]
२१-	श्री सागर सिंह सोनार (बोक्ली)	,, ,,	,, -१३	9858426524	[illegible]
२३.	श्री कर्ण बहादुर साउँद	वडा अध्यक्ष	,, -१४		[illegible]
२४-	श्री जित बहादुर निशानी लुहार	कार्यपालिका सदस्य	साँफेबगर न.पा.		[illegible]
२५-	श्री दुरी देवी कुँवर	,, ,,	,, ,,	९८६२५०९०८८	[illegible]
२६.	श्री सुरत बहादुर जुला	,, ,,	,, ,,	9825696113	[illegible]

क्र.सं.	नाम, थर	पद	ठेगाना	सम्पर्क नं.	दस्तखत
२७.	श्री सावि मिजार	का. पा. सदस्य	साँफेबगर न.पा.		
२८.	श्री जयन्ती देवी बोगटी	,, ,,	,, ,,		
२९.	श्री झंकर बहादुर कुँवर	साँफेबगर पोर्ट बजार व्यव.सं. अध्यक्ष	साँफेबगर बजार व्य.सं.	9868313755	
३०.	श्री कुल मान थली	वडा सचिव १२ नं वडा	कमलबजार न.पा. ४ लटक्वान	९८४८९६८९६८	
३१	श्री तर्क राज जोशी	वडा सचिव सा.न.पा.१०.	सा.न.पा.१ बैजनाथ	९८६८८६३८८३८	
३२.	श्री शंकर बड थापा	शाखा प्रमुख सा० न० पा० ०१	सा० न० पा० ०१	९८६८४२०८३०	
३३	श्री शम्भु प्रसाद महतो	वडा सचिव सा.न.पा.१४	बाह्रथवा न.पा. ५ सलाही	९८६४०५५९८६	
३४.	श्री कविता कुँवर	IT officer	सा.न.पा.-३	९८०८५०००३	
३५	श्री इन्दिरा भण्डारी	वडा सचिव सा.न.पा.०६	गौरीगंगा न.पा. २ चौमाला	९८६२९१००२१	
३६.	श्री मिता कुमारी चौधरी	वडा सचिव सा.न.पा.०४	बगर्खोर्दिया-१०	९८६८२४२६०६	
३७	श्री शोभिता कुमारी शाह.	वडा सचिव सा.न.पा.७	साँफेबगर न.पा. १ बैजनाथ	९८४८५८५६२२	
३८.	श्री नृप विश्वकर्मा	शाखा प्रमुख कानुन शाखा	साँफेबगर न.पा.	९८४८६०४१२०	
३९	श्री राजेन्द्र ब. कुँवर	सामाजिक सहजकर्ता	सा.न.पा.५	९८४८५६५९०५	
४०	श्री मुक्तिनाथ जोशी	स० क० अ०	सा० न० पा० ०७	९८५८४३४६३८	
४१	श्री महेन्द्र कुवर	ईन्जिनीयर	,, ,,	9858488479	
४२	दिपक कुमार कुँवर	प्रदेश प्र.सा. प्रमुख अध्यक्ष	,, ,,	9848552365	
४३	श्री नारामन रावल	वडा सचिव वडा नं ६	सा.न.पा. ६ अछाम	९८६८६८२१८२	
४४	निक ब रावल	घरेलु तथा साना उ. प्र. व्यवस्थापक	सफेबगर०६	९८४८६९८०५	
४५	भक्त ब पुनमगर	वडा सचिव वडा नं ३	बाडवेदार-३ डोटी	९८६८२०१६८१	
४६	एकेन्द्र बि. कुवर	बयलपाटा अस्पताल सचिव	सा.न.पा.८	९८४८६०६१०१	
४७	रमेश ढुंगाना	सहायक पाँचौ	सा.न.पा.-३	९८६१४८५२६२	
४८	कमल कुल		सा.न.पा.८	9868443473	
४९	गगन मल	सहायक पाँचौ	,,	९८४८४३५६८४	
५०	ध्रुव वि.क.	सहायक चौथो	सा.न.पा.११	९८४८६३५५१४	
५१	महेश कुँवर	अध्यक्ष, होटल तथा पर्यटन	सा०न०पा. ३	९८४८५५६२२९	
५२.	रूपेन्द्र ब. कुँवर	ने.क.पा. नगर कमिटी सदस्य	सा०न०पा० ४	९६८५००४६६३	
~~५३~~	कर्ण बा साउद	सा.न.पा.१४ वडा अध्यक्ष	पातलकोट	९८४८६६३७६	
५३	लक्ष्मी कुमारी ढुंगाना	राजस्व शाखा प्रमुख (न.पा.)	सा.न.पा. ३. अछाम	९८६८५५०४	
५४	विक्रम आउजी	सामाजिक सहजकर्ता	,,	9815686342	
५५	गौरव विष्ट	हलुका स. चालक	,,	9868490283	
५६.	श्री नृप बहादुर कुँवर	सदस्य	साँफेबगर न.पा. नगर विकास समिति सदस्य	९८४८५८६११३	
५७.	श्री महेन्द्र बहादुर शाह	इ.सं.च्यो.	सा.न.पा. कार्यालय	९८६८८१२६६५	